

ДОЛООН
ХОНОГТО
НЭГЭ УДАА
ГАРАНА

Буряадай Залуушуул

БУРЯАДАЙ КОМСОМОЛЫН ОРГАНИЗАЦИН ОРГАН

ГАЗЕТ
1991 ОНОЙ
ОКТЯБРИН 1-НЭЭ
БУРЯАД ХЭЛЭН ДЭЭРЭ
ОРШУУЛАГДАЖА ГАРНА

Суббото,
май 12,
1990 он
№ 19 (7103)

Сэл 5 мүнэгэ.

ЗҮРХЭ СЭДЬХЭЛ СООГОО

ЭНХЭРЭЛ

БАГТААЛСЫТ!

МҮНӨӨ ХУБИЛГАН ШЭНЭДХЭЛГЭ, ТУХАЙ ЭЛДЭБ НАНАМЖА-
НУУДЫЕ ХЭЛЭХЫЕНЬ ДУУЛАХА БААТАЙ БОЛОНОБДИ, ТЭРЭ НЭ-
ГЭЛ ГАЗАРТАА ТОГТОШОНХОЙ, УРАГШАА ЯБАХА ЮМ БЭШЭ.
ТЭРЭЭН ТУХАЙ ЭЛДЭБ ЯНЗАА? ХЭЛСЭЖЭЛ БАЙГ ЛЭ, ГЭБЭШЬЕ,
ХУБИЛГАН ШЭНЭДХЭЛГЫН МАНАЙ БОДОТО БАЙДАЛДА УНИ-
НЭЙ МАРТАГДАШАНАН ЭНЭРХЫ НАЯХАН СЭДЬХЭЛ, УРИН ЗУЛ-
ГЫ АБАРИ ЗАН ГЭХЭ МЭТЭ ҮГЭНҮҮДЫЕ БУСААННИНЬ ЕНӨӨР
ЛЭ ГЭЭШЭ, ТУНАЛАМЖА ХҮРГЭЛГЫН КОНЦЕРТНҮҮД, ЯАРМА-
ГУУД, УДЫН ХООЛНУУД ТУХАЙ БЭШЭЭН СОНОСХОЛНУУД МА-
НАЙ ҮЙЛСЭНҮҮДТЭ ОЛООР ҮЛГӨӨТЭЙ ХАРАГДАДАГ БОЛОНХОЙ.
ЭДЭ БҮГЭДЭН ТОДОРХОЙ ХҮНҮҮДТЭ ҮЗҮҮЛХЭН ТОДОРХОЙ
ТУНАЛАМЖА БОЛОНО.

МАЙН 4-ДЭ «СЭЛЭНГЭ» РЕСТОРАН СОО ҮЛБЭР БЭЭТЭЙ 80 ХҮ-
НИЕ ЮРЭ БУСЫН УДЫН ХООЛООР ХҮНДЭЛӨӨ, ИНВАЛИДУУ-
ДАЙ БҮЛГЭМЭЙ СОВЕТ ПРАВЛЕНИ БОЛОН ЭНЭРХЫ СЭДЬХЭЛЭЙ
БА ЭЛҮҮР ЭНХЫН ЖАСЫН БУРЯАДАЙ ОТДЕЛЕНИ ТЭРЭНИЕ ЭМ-
ХИДХЭЭ. РЕСТОРАНДА ОШОХОНОО БАЯТАГАЙ ОЛОН ЖЭЛДЭ
ГАЗАА ГАРАДАГҮЙ ХҮНҮҮДЭЙ ШЭГ ШАРАЙНУУДЫЕ ХАРААД,
ЗОСООМНИ ХЭДЫ ЕХЭЭР УЯРАА, БАЯРЛААШЬЕБ ДАА. МАЙН
НАИНДЭРӨӨР АМАРШАЛҮАН ХАЛУУН ҮГЭНҮҮДЫЕ ДУУЛАХА-
ДАА, АРАДАЙ ХУБСАНА УМДЭНЭН БАСАГАДАЙ (БАНАЛ ҮЛБЭР
БЭЭТЭЙ) ХОНГЕО НАЯХАН ДУУНУУДЫЕ ДУУЛАХЫЕНЬ ШАГНА-
ХАДАА, ТЭДЭ ХЭДЫ ЕХЭЭР ХҮХЕЭБ ДАА. АРЮУН СЭБЭР СЭДЬ-
ХЭЛЭЙ ЗАХИРАЛТААР БЭЭПҮҮЛЭГДЭНЭН ЭНЭ ХЭМЖЭЭ ЯБУУЛ-
ГА УДААН САГ СОО МАРТАГДАХАГҮЙ БАЙХА.

Дмитрий АЛТАЕВАЙ фото.

Алишье талада ашатай туһатай уулзалга

РЕСПУБЛИКАНАА арадай депутад дэбжүүлэгдэн 1416 кандидатта дундаһаа (эдэмнэй бултадаа - комсомолой органицинуудһаа дэбжүүлэгдэн) оройдоол 291-иниһаа депутадуудай элчигүүдһе абаа. Харин Россия Верховно Советта Буряадаһаа элчигүүдһе комсомолой түлөөлгүшэ байхагүй. Тиммэһээ «Буряадай комсомолшууд, таанадые нотагайтай хүнүүд фойе соо хүлээнэ» гэхэн сонсхолдо нэгэһье хүн хэроусахгүй.

Республикын комсомолой органицинуудһаа дэбжүүлэгдэн кандидаттадууд юундэ депутадууд боложо шадаагүйб! Ингэжэ хунгалтын дүнгүүд олон юумэн тухай бодожо үзэхье баахана. ВЛКСМ-эй обкомой үзэл сурталтай хүдэлмэрин тэһэгье дааһаа Баяр Цыдыпов энэ асуудал тушаа бодомжолжо үзэнэ. Урдехи хунгалтануудта орходоо хураггүй олон залуушуул депутадууд болобо гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. 291 депутадаһаа бүридэн корпус гэшмэй нилээд эхэ ажал бүтээхэ болоно.

Харин мүнөө гол шухала асуудал тушаа тогтообди. ВЛКСМ-эй обкомой бюрогой сүлгээ үнгэргэдэг зал соо залуу депутадууд сүлгэжэ, хангаан зобоодог асуудалнууд тушаа зүбшэн хэлсээ. Моральна болон материальна дэмжэлгэ үзүүлэхэнь түлөө обкомодо баяр баясхан хүргэхээ тэдэнэр сүлгараа бэшэл даа. Гол шухала асуудалнууд тушаа зүбшэн хэлсэгдээ СССР-эй арадай депутадууд уригдаа. Комсомолой хүдэлмэрилгэшэдтэй, республикын залуу депутадуудтай уулзалгада хабарахала 4 депутат ерэнэн бай-

на. Парламентын хүдэлмэрин эхилээр жэлһээ үлүүхэн сэг үнгэрээ. Энэхэн богони болзор соо юун тиммэ эхэ дүршэл туйлагдашаа нэм даал Гэбшье Галина Самбуева Степанова, Галина Николаевна Литвинцева, Владимир Яковлевич Калашников болон Владимир Сергеевич Гордеев хэжэ байһан ажал тухайгаа хөөржэ, залуушуултай дүршлөө хураалдаа, Владимир комсомолһоо дэбжүүлэгдэн СССР-эй арадай депутат мүн. Тэрэ Буряадай национальна округто өмөһүүдэт ба хүдэлдэг. Комсомолһоо хунгалдан арадай депутат бүхэндэ хэды эхэ дэббарн үгтэдэг, гээд нотагууд дэбжүүлэгдэг бэл Ингэжэ Владимир манай Буряада ганса айлаар эрээ бэшэ. Тэрэ эдэхитэй өхэ ажал абуулха түсэбтэй. Манай обкомой комсомолой органици «СССР-эй арадай депутадуудай сүлд дээрэ өөрын түлөөлгүшэ-тэй болохо байна. 1,5 жэлэй саада тээ Красноярскда мүн лэ нимэрхүү уулзалгын болоходо, Владимир Зобайкалин эди шэди — Агын МЖК тухай хөөржэ үгөө нэн. Тэрэ энэ МЖК-тай түрүүлгүшэ юм. Мүнөө МЖК-тай сүдот КНР-тэй, МНР-тэй, США-тай, Гонконгтой, Австралитай, Японтой удам болзорой хэлсэнүүд баталгданхай. Агын МЖК гэр байрнууды барихаһаа гадна, өөрын туристическэ бааза Сутуми шеддэ, колхознигой байшан Шэтэдэ гэхэ мэтэ беринэ. Кепитална номолонго зүбөөр хубзарилһанай, нөөсэлһэнэй аргаар нимэ эхэ амжалта туйлагдаа бшуу. Владимирэй бэлиг шедбарн бага бэшэ үүргэ дүүргэдэг ааб даа. Тээд бидэ ондоо юумэн тухай хөөрлэжэ эхилбэди.

Уулзалга тушаа тогтообди. Тэрэниһе СССР-эй арадай депутат Галина Самбуева Степанова нэггээ. «Үндэр культуратай, болбосортой бодоогүй сөгтамнай политическэһе, экономическэһе реформо найнаар бэлуулэгдэхгүй, найн дүнгүүдэ асэрхэгүй. Түүхэ болон архитектурын хүшөө памятникүүдэ һэргээхэ, урданай өхө заншалнууды хүндэлхэ, түрэлхи хэлсээ шудалха үлгэтайбди. Хүнэй ухаан бодолой хүгжэлтэһөө, доторой байдалһаа бүхы юумэн дүлдиддэг гэжэ мөргөжэ болохогүй. Болбосортой болохын тула бүхы хэмжээнүүдэ абаха өһотойбди.

Һүүлэй далаад жэлэй туршада ямаршье хүгжэлтэ туйлахаар байгаа хэ юм! Тээд бодото дээрэ бидэ тэд ондоо байдалтай ушарнабди. Энэ хэн, юун эзмэтэйб!

Республикада ажаһуудог үндэһэн арадай хэлэндэ гол анхарал хандуулха, тэрэниһе хүгжөөхэ, дэлгэрүүлхэ шухала. Арадай залуу депутадууд тус асуудалда гол анхаралаа хандуулжа, буряад хэлэ хүгжөөхэ талаар эдэхитэй ажал абуулха өһотой. Буряадай республика гэжэ юрэ нэрлэнэгүйбди. Үндэһэн арад буряадууд лэ болоно хэ юм. Тиммэһээ хангалтын албандэ хүдэлдэг хүнүүд, үшөө тиммэдэ эмшэлэгшэд буряад хэлэ найн мэдэдэг байха өһотой. Республика доторнай буряад хэлэ зааха багшмар үсөөн. «Буряад хэлэ хүгжөөхэ талаар гүрэнэй программа баталан абаха сэг хүржэ эрээ гэжэ һонегдана. Гүрэнэй хэлэ болгохо талаар бүхы хэмжээнүүдэ абаха шухала». Галина Самбуева эдэ болон бусад асуу-

далнууд тушаа дэлгэрэйгээр тогтожо, сүлгарагшадай һонирхол татаа.

Хэлэн тухай асуудал бүхы хүнүүдэй анхарал хандуулдаг болонхой. Буряад хэлэ хүгжөөлгэдэ гол анхарал хандуулагдаха өһотой гэжэ ВЛКСМ-эй обкомой үзэл сурталтай хүдэлмэрин талаар секретарь Сергей Подпруткин хэлэһэн байна. Хэлэн тухай гүрэнэй программа бэшэ, харин хуули баталан абаха хэрэгтэй гэжэ тэрэ онсолон тэмдэглээ.

СССР-эй арадай депутат Владимир Яковлевич Калашников үгэ хэлэхэдэ, далаад жэлэй туршада үнгэргэгдэжэ байһан социальна туршаланууд совет бүлэдэ нэгэһье дахин найнаар күлөөлөгүшэ гэжэ тэмдэглээ. Владимир Яковлевич гэр бүлһе, эхэ болон үхибүүдэ хамгаалха талаар, эхэнэрүүдэй хэрэгүүдэй талаар парламентске комиссиде ородог юм. Түрүүшын үхибүүнэй түрэхэдэ, залуу бүлэ хэды тухашардаг бэл Харин доордох, гурбадахи үхибүүнэй түрэхэдэ, нилээд хүшэрхэн байдалда ородог. Эдэе хоол, хубсаһа хунар, гэр байра гэхэ мэтэ дуталдаха, үшөө тиммэдэ багхан үхибүүд үбдэжэ халахагүй. Владимир Яковлевич Калашников хэлэһэн эдэ үгнүүдэ түрүүшынхэе дуулжа байна бэшэбди. Гэбшье, үнэхөөрөөшье хэрэг байдалнай тиммэһье найн бэшэл даа. Минн лэ хоонон үгэ дэлтэжээд лэ хэмжээнүүдэ абаха гэжэ оролдоогүй наамнай, баһал хэдэн ербаад жэлэй туршада байдалнай хубилхэгүй.

«Бүхы байдал тухай үнэн сэтээр хөөрлэдэхэ, эүб мэдээсэл үгэхэ шухала, — гэжэ В. Я. Калашников

тэмдэглээ. — Гэхэ аутра, өмөбөө, далайһан зарим тала юусаа байнаар заандаа. Байгал тухай материалнууды хэдэн ербаад жэлэй туршада сүлгуулжа байһанһаа нөө, үшөөл эхэ юумэ мэдэхгүй байнабди гэжэ сэтэ мэдэрээ.

Һүүлэй үедэ барилгада дейрадааг дутагдалнууд болон шиндэхэдэ асуудалнууд тушаа СССР-эй арадай депутат Галина Николаевна Литвинцева тогтоһон байна.

«Түбхн түрүүндэ юу хэлэ өһотойбиди! — гэжэ Галина Николаевна хэлэнэ. — Бүхы арга боломжонуудай найнаар хэржэе үзэхэ, мэдэхэ өһотойбди. Хэрбээ бодомжогүйгөөр түсэбүүдэ табиха болоо наамнай, 50 жэлэһье туршада бараагууд үгэ хэлдэхгүйл, барилгада мэргэжлэтэ кадрнууд бэрхэ барилгашад шухала хэрэгтэй болоод байна. Эрхмн бэрхэ кадрнууды бэлдэлгэдэ онсо анхарал хандуулагдаһагүй. Тиммэһээ барилгын ПТУ-да ондоо һуралсалтай заведениүүдэ орожо шадаагүй залуушуул элгээгдэдэг байна. Барилгашанай мэргэжлэ юундэ хүндэгүй болошооб! Барилгын индустриһе үндэһөөрн хубилгаха, барилгашадай салһи дээшлүүлхэ, тэдэниһе урмашуулха сэг хүржэ эрээ бшуу.

Залуушуулай предпритикуудай ажал хэрэгтэ онсо анхарал хандуулха тухай Владимир Гордеев хөөржэ үгөө. Республикын залуу депутадуудай корпус Гордеевэй һанамжа дуралханууды дэмжээ.

Дүрбэн чаһай туршада үргэлжлэн хөөрлөдөн ашатай туһатайгаар үнгэрээ. Мэнэ мэнэ болоод лэ уулзадаг байа гэжэ ВЛКСМ-эй обкомой нэгэдэх секретарь Цыденжап Батуев хөөрлөдөнэй түгээхэдэ хэлээ. Нимэ уулзалганууд залуу депутадууд тусхай хургуули, университет боложо үгэхэ байна.

«Залуу депутадуудай корпус урдаа тобиһон зорилгосоо заагагүй бэлуулжэ шадаха байха гэжэ найданабди. Тэрэһэй хүдэлмэринһөө өмөбөйдальнай дүлдиддэ.

Олег ЛЕБЕДЕВ
манай корр.

«ҺУНГАГШЫН ҮҮРГЭ НАМДА ТААРАХАГҮЙ»

ВЛКСМ-ЭЙ БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ ХОЕРДОХИ СЕКРЕТАРЬ, КПСС-ЭЙ XXVIII СЪЕЗДЫН ДЕЛЕГАДА КАНДИДАТ АНДРЕЙ ВОЛКОВТОЙ МАНАЙ КОРРЕСПОНДЕНТЫН ҮНГЭРГЭН ХӨӨРЛӨӨӨ ТААНАДАЙ АНХАРАЛДА ДУРАДХАНАБДИ.

Корр.: КПСС-эй ЦК-гай зүһөө ороной коммунистуудта хандаһан бэшэг толилогдожо, тэрэ Пленум дээрэ зүбшэн хэлсэгдэгүй гэжэ мэдэһибди. Шн тэрээндэ ямарар ханданабшн!

А. Волков: Дэмжэхгүй байнаб. Хэрбээ энэ бэшэгтэй нэгэ бага түрүүн толилогдоһон байгаа наанэ, жинэрэй коммунистууд партиһаа гараханай гэжэ байжа гүйлдэхгүй нэн.

Үйлэ хэрэгүүдэ хинан шалгалын орондо һайшаагдааар бэшэ байдалы эзмэлхэ гэжэ оролдонабди. Сэтхын хэлэхэдэ, энэмнэй ЦК-гай хүдэлмэрин жама өхө боломо байна.

Мүнөө бэшэгтэй удха тушаа тогтоһонин. Тэрэ бээ мүү талаһаа хэруулан партиһаа аппаратай зүйлүүдэ сазин хамгаалха арга олгохо гэжэ би һананаб. Эдэмнэй гансал «тогтоһон» алдэрта үе сэтгээ бэшэ, харин хубилган шэ-

нэхэлгын үедэ хабартай бшуу. Эндэ тодорхой ушар бүхэндэ гүнзгыгөөр бодожо үзөөд, анхаралтайгаар хандаха хэрэгтэй. Бүхы наһаа ажал хэрэгтэ зорюулаад, энэ хэрэг арада хэрэггүй, харин гансал намда хоро хүргэнэ гэжэ этгэдэг хүнүүд аһала олон дайралдадаг.

Бэшэгтэй авторнуудай бүтэхгүй юумые бүтээхэ хүсэлтэй байһаниһе намда һайшаагданагүй. Тиммэһээ тимтэрээ устай шэнэ проект нимэрхүүгээр бэшэгдэхтэй гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Эндэ юун гэжээ һананабшн гэхэдэ, бүхы арадай, бүхы социальна бүлгүүдэй эрилтэнүүдэ хэруулха хүсэл эрмэлзэлтэй байна. Нимэ лбадел гаргажа отго болохогүй. Тиммэһээ наамнай, парти тодорхой зорилгогүй органициһа болохо. Нүгөө талаһаан харахадэ, съездын урдэтээ эмхидхэгдэн үгэ буяалдаһанай үедэ эмхидхэлэй талаар тобшолол хэхээр нэмэл бэшэг соогоо ЦК-гай урлалһаниһе баһал өюултай. Би энэһини дэмжэхэ аргагүйб.

Корр.: Эмхидхэнэй талаар тобшолол хэгдэхгүй гээд бодобди. Юундэб гэхэдэ, партиһаа органицинууд табан жэлэй урда тээһиһээ тэд ондоо болонхой бшуу. Амьаралһа болохо өһогүй. Эндэ

ямар аргын хэрэгдэхэ байһаниһе мэдэгдэнэгүй.

Энэһэй эсэстэ ондоо, шэнэхэдэһиһе партиһаа болохобди. Зүүн Европын дүршлэһе хараада абалсаха зуураа, демократическэ, эрхэтэй обществодо компартийн ерээдүйн һуурн тухай шн юун гэжэ хэлэхэ байнабшн! Энэмнэй түрүү гү, али парламентске парти болохо гү!

А. Волков: Энэмнэй симбиоз болохо гэжэ һананаб. Партийн хүнүүдэй эрилтэнүүдэ хайһан гэжэ хамгаалжа, элхрхэлэн хэруулжа шадаха байһаниһе Верховно Советтэ, тиммэдэ правительстада тэрэнэй мандадуудай тооһоо дулдиддэ. Ажалһа хүнүүд — хүдэлмэришэдэй, таряашадай, науиче болон гуманитарна интеллигенциһе, инженерно-техничекэ хүдэлмэрилгэшэдэй болон алба хаагшадай гол хубын КПСС-эй социальна бааза, түшэг тулгуурниһе болохо ээрэгтэй.

Корр.: Зарим хэлбэлхүүдтэ толилогдоһон «Демплатформын» тухаламжар мүнөө олоһон хүнүүд партиһаа гэшүүдтэ радикализмын байһы тодорхойлоһон нэдэнэ. Манай леворадикальһа публицистнууд тэдэниһе «консерваторнууд», «застойщикууд» гэжэ мэтээр нэрлэнэ. Шн Демплатформодо ямарар ханданабшн!

А. Волков: Би залуу коммунист байһан тула орон болон парти дотор боложо байһан үйлэ хэрэгүүдтэ шүүмжэлхы өһоор хандаха бадалы һайшааха байнаб. Тиммэһээ Демплатформын авторнуудай хэлэһы зүбшөөхгүй байнаб.

Жшээлхэдэ, арадай депутадуудай Советүүдтэ үнгэргэгдэн хунгалтада хабараһан партиһаа болон гүрэнэй органуудай түлөөлгүшэд тушаа «платформ» соо муушалан баримта минни дура гутаана. Илангала тэдэ арадай найдалдэ хүртэхээ болонхой гэхэдэ, түргэн түүхэй дүнгүүдэ гаргана. «Найдал» гэхэн үгэдэ болгоомжотойгоор хандаха хэрэгтэй гэжэ тоолохо байнаб.

Платформо дотор хэлэгдэн демократическэ централизмые мүнөө дээрээ хаяжа болохогүй гэжэ һананаб. Теоретическэ зохиолнууд сооһы, бодото байдалһаа тэрэниһе хэрэгтэй тула таатай золид эрхэ байдал байгуулагдаагүй. Ямаршье управленческэ байгууламжа хүтэлгэдээг байха хэрэгтэй. «Демократическэ платформын» авторнууд «эрхэ сүлөөтэ фракцинууд болон бүлгэлгэлнүүдтэ тэһэрхэл хэрэгтэй гэжэ мэдүүлнэ. Энэһини дэмжэнэгүйб.

Ямар шалтаган дээрэхэб гэхэдэ, үзэл сурталтай шэглэл бүхы теорамжатай эмхидхэлэй байгууламжатай бээ дээнги өмөбөйдэлай эрхэтэй юм. Параллельһээр байгуулагдахадан хамгаагүй, харин органициһа дотор элдэб органицинууд байгуулагдаха өһогүй.

Партида хубилтанууд болохо, шэнэ программа болон устай абаха, үзэл сурталтай политическэ өмөбөйдальда КПСС-эй монополияһоо арсаха хэрэгтэй гэхэн коммунистууды би дэмжэнэб.

Корр.: Хэрбээ шн КПСС-эй XXVIII съездын делегат болоо һаа, өөрын һанамжатай байһандаа хэруулха гүш, али комсомолой обкомой органициһаа хүдэлдэг коммунистуудай һанамжанууды хамгаалха гүш!

А. Волков: Хунгагшын үүргэ минимэһе, намайе хунгагшын коммунистуудыһы сэдэхэһе заналгүй гэжэ һананаб. Юундэб гэхэдэ, съезд дээрэ эрнд хурса асуудалнуудар хөөрлөдөн үгсэгдэхэ бшуу. Эдэ асуудалнууды шиндэхэгдэ гансал партиһаа ерээдүй бэшэ, харин оронойһанай ерээдүй дүлдиддэ болоно. Тиммэһээ статистикуудай байгааһагүй һаа хамгаагүй. Делегат хатуу зоригтой, партиһаа өмөбөйдаль шухала асуудалнуудар өөрын һанамжатай, тэрэнэ жинэрэй коммунистуудта үндэһа баримтаһаа ойлгуулха бэлиг шедбартай байха хэрэгтэй.

Корр.: Интервью үгэхэһиһи түлөө баяр хүргэнэб. Андрей, болохоһо байһан хунгалтада ажалта туйлаһыһиһи түсүнэб.

Олег ЛЕБЕДЕВ
манай корр.

СЧЕТ НЭЭГДЭЭ

— 1989 ондоо бүрхдэд кооперативуудад хэвн худалдмэрийн хэмжээн 1988 оной дүнгүүдтэй сасуулхад, хоёр дахин үлүү гараа гэжэ би мэдэнэб. Тинхэдэ кооперативууд хүсэндөө орожо эхлээ гэшэ гү!

— Тингэнэ дөө, 1990 оной январин 1-нэй байдлаар, манай мэдээнүүдэй өһоор, республика дотор 680 кооператив худалдмэ, Тэдэ 70 миллион түкэрэгтэй туһаламжа хүргэе, худалдмэри хээ. Бүхидеэ 850 кооператив бүрихэлдэ абтанхай. Гэбшье гэдэнэй 170-ниинь худалдмээ болжи хаагдаа гэхэ гү, али ажал хэрэгтэй урагшагүйдээн байжа болоо ха. Тэдэнэй банкын счет хубилнагуй. Манай холбоондо сэлэр залуушуулай кооперативууд үгы. Тэдэ комсомолой горкомуудай, райкомуудай, соёлой таһагуудай дэргэдэ байгуулагданхай. Гол түлэб тэдэ видеофильмуудыг харуулааг, абла бэшэдэг байха юм.

Дээдэ комсомолой хургуулиин органуудтай, техникеск мэргэжлэй училищинуудтай болон юрэнхы эрдэмэй хургуулинуудтай багшанарай коллективүүдтэй хамта шухала хэрэгтэй болохо талмайнуудтай хургуулинуудтай, техникумүүдтэй, училищинуудтай, институтуудтай кооперативуудыг байгуулаха талаар хэрэг тушаа анхаралтайгаар бодожо үзэхэ хэрэгтэй гэжэ тоолохо байнаб. Тингэбэл тэндэ арадай эд хэрэглэмжын шанар хайнтай, шухала хэрэгтэй эд бараануудыг олоор гаргаха аргатай болохо нэмдэ.

Залуушуул үндэр нэгдэтай хүнүүдтэй, нийлмэлүүдтэй туһаламжа хүргэхэ арга боломжтой. Жэшээлхэдэ, тэдэ квартирануудтай ороо бэша захибарилга хээ, үүдэ, сонхонуудыг дуулаха, замагуудыг нэлгэх, электрорпроводко захибарилха, шэл табилжа үгэхэ аргатай байха. Мүн дачанууд дээрэ худалдмэ, нэгэ дахин туһаламжа хүргэн, газар малтаха, ургасо курлаха, харша хашануудыг, гэрэй оройнуудыг нэлбэн шэнэлхэ, амһарта, түмэрэй хаядаха суллуулха аргатай.

13 нэгдэтай хаа үхибүүд болон залуушуул эдэ бүхы ажал хээ шадалтай бшуу. Тэдэнэртэ хэвн ажалын түлөө түлэхэ хэрэгтэй. Манда хүн зоной энгөө туһаламжа хүргэхэ гүйлганууд аһала олоор ородог. Иимэрхүү кооперативууд мүн дэлэе. Иимэ телефоноор 2-95-58 кооперативуудай холбоондо дэлгэрэнгы консультаци болон

зүбшэл захибаринуудыг абаха болохо.

— Георгий Михайлович, юундэ бүхы кооперативуудта үнэ сэнгын дээгүүр байхаар зандааби

— Юундэб гэхэдэ, кооперативна эд бараанууд болон туһаламжа хүргэлгэ гүрэнэй расценкэнуудтэй тааралдуулан зүбшөөгдөөгүй ха юм. Тэдшье олонхи кооперативууд хүнүүдхээ мүнхын өхээр абаха гэжэ оролдодоггүйл байха.

Манай гүрэн «Коопераци гухай хуулиин» мүнхэлэн сасуу коэффициентыг 8 дахин дээшлүүлхэ тухай хуули гаргаа. Тинхэдэ гүрэнэй предпринятинуудта орходоо кооперативуудта түүхэй эд, зүйлнүүд, механизмууд найма дахин (III) үнэтэйгөөр үлгэхэ болоно. Нэгэ нхшээ харвад үзэбди. Хэрэгхээ гарзан ГАЗ-53 гэхэн ашаанай машины гүрэнэй предпринятиин гурбан нхшээ шэб шэнэхэн автомобиль абаха сэнгээр кооперативна худалдаха болоно.

Иимэ автомобиллар районхоо Улаан-Үдэ асарагдһан кубометр модон хэды сэнгтэй болохоб! Харин налог хэдыг түлэхэб! Ажакын элдэб зүйлнүүдхээ хамтын доходоо 60 процент хүрэгэр налог дараг. Элдэб зүйлэй налогууд, пошлин гэжэ мэтэ хэдэн арбаад зүйлөөр мүнхэ дарадаг. Эдэ бүгэдыг хамталхада, туһаламжа хүргэлгын элдэб зүйлнүүдэй үнэ сэндэ хүрэдэг. Гүрэнэй предпринятинуудтай аһли эрхэ байдалнууд олгогдоогүй.

Ушөө нэгэ шухала хэрэг тэмдэглэхэ хүсэлтэйб. Гүрэнэй расценкээр худалхын тула үйлдбэринн олзогүй, гарзатай подразделенинуудыг олонхи кооперативуудеэр нэлгэжэ эхилээ. Энээнхээ туһаламжа хүргэлгэ, эд бараан ургана бшэл.

— Улаан-Үдэ хотын колхозой дэлгүүр дээрэ кооперативуудай бүтээхэн, оёон шанар муутай хубсаһа хунар элбэг байдаг гэжэ гомдол барихыгн ходо дүүлгэдэгди...

— Эндэ нигэхэ хэлэхэ хүсэлтэйб: энэ продукци гол түлэб Прибалтикийн, Кавказай, Дунда Азийн, Молдавийн республиканиудһаа асарагдана. Эндэ наймаа хэдэг хүнүүд үнэгүйгөөр эд бараа абаад, эндэ тэндэнь зураг нхагаад, гоо болгообди гээд үнэтэй сэнтэйгээр наймаалдаг хонжоо ашанашад болоно. Тэдэ үмсын ажал эрхилдэг хүнүүдэй—манай нутагайндай дундаһаа наймаашадыг олодог байха юм. Энэ хэрэг яажэ бэелүүлэгдэдэг бэ гэхэдэ,

гурба һарын туршада 30—40 гүхэригөөр тэдэнэртэ патент худалдажа абадаг. Тинхэдэнь тэдэ ондоо хүнүүдэй эд бараа дуратайгаар наймаалдаг. Тинхэдэ «хари хүнүүд» дурэ зоргон соогоо эд бараагаа худалдажа, энэнтэй хамта нэлог түлэдэггүй байна. Элдэб лотушогүүдыг, амтатыхан карандаш конфетэнуудыг, хубэн гэжэ мэтэ нэжлэгэмээр амтатыхан зүйлнүүдыг үйлдбэрлэхэ, худалдаха хэрэгтэй Бүрхдэдэ кооперативуудта бү ашэгтэй. Тэдэ иимэрхүү хэрэгтэ анхараһаа хандуулдаггүй.

— Республика дотор кооперативна худалдмэний хэрэг байдал ямар бэ гэжэ танһаа дуулаха хүсэлтэйб.

— Кооперативна худалдмэ саашадаа улам үргэн дэлгэсгэйгээр худалдхэ. Хэды олон элдэб түбэг бэрхшээлнүүдтэй, албан хойрог абадалнуудтай ушараашье һаа, хожомоо кооперативуудай хүн зондоо туһаламжа хүргэжэ, наймаалдаг болохо байһанын дамжатгүй. СССР-эй Верховно Советэй сьезднууд болон сессинууд дээрэ ороной арадай ажакыда кооперативуудай эзэлхэ хуурыгн тодоор тодорхойлоо. Мүнөө кооперативууд арадай ажакын бүхы халбаринуудта бээ даагаад нэгтгэрүүлэгдэжэ захилаа.

Илангала дэлгүүрэй харилсаанай үедэ хубини ажал эмхидхэлхэ, арандэ, кооперативууд шухала хэрэгтэй байха. Харин тэдэ удаан хүлээлгэхгүй. Юундэб гэхэдэ, энэнай орон дотор доройтоһон экономика байдалһаа гаралгын ориганса зам болоно. Гансал кооперативуудһаа айһанай, бүхы дутагдалнуудыг тэдэндэ ашанашай хэрэгтэй. Эндэ сог залитай, эдэбхи үүсхэлтэй хүнүүд худалдаг байна. Тэдэ зохоохы өһоор ажалдаа хандажа, эрхм амжалтануудыг туйлаха гэжэ оролддоно.

Е. СЛУГИНОВА
хооралдөө үнгэргэбэ.

Кооперативна худалдмэни тушаа элдэб халуун арасалданууд гарана. Нэгэ талаһаань харахада, зарим кооперативуудай шанар муутай эд бараануудыг гаргажа, үнэтэй сэнтэйгээр худалдаад, өөһдөө барихишан, олзо доход өхээр оруулһантайнь дашарамдуулан, хүн зоной дурэа гутаханы буруу бшэ. Нүгөө талаһаань, гүрэнэй хэмжээндэ кооперативна туһаламжа хүргэлгын болон эд бараануудай ургажэ байһанын бүри элээр харагдадаг боложо байна, энэниие тоогоогүй байхын аргатгүй.

Хэрбээ таанадай миним һанамжаар һонирхохо болоо һаатнай, би кооперативуудай түлөө хоёр гараа үргэхэб. Гэбшье тэдэ мүнөөнэйгөө түхэл шэнхынэ хубилгажа, эд бараанайһаа шанарыг эрмд хайжаруулха гэжэ оролдохо зэргэтэй. Би наймаанай хэрэг үнэ сэхээр эрхилхын, үйлдбэринн эрхэ сүлөөтэй эзэн болохын, кооперативуудай дунда шанга мурьсөөн эмхидхэхын болон тэдэниие гүрэнэй зүтхөө алибаа туһаламжа дамжалтэ хүргэхын түлөөб. Хэм хэмжүүр соогоо байһан кооперативта худалдмэ ухаагаа гүйлгэжэ, шуран һонор болгожо хургадаг, элдэб мэргэжлээр худалдмэ, продукциин шанар болон хангалга хайжаруулхын тула бодожо үзэхыг бээдхадэг. Энээнхээ шиним хэвн ажалтай түлбэри дуудыдаха байна бшуу. Гүрэнэй предпринтида орходоо кооперативна бүхы хаба шадалаа элсүүлэн худалдмэ урматыйшье, баяртайшье байдаг гэжэ хэлэхэ байнаб. Ажалыг зүбөөр эмхидхээд байбал, гүрэнэй хэмжээндэ предпринтида худалдмэ олоһон сални хүлээнэйгөө 7 бшэ, харин кооперативна 25 процентынь абахат.

Бүрхдэдэ кооперативуудай Холбооной түрүүлэгшэ Георгий Михайлович Ключихинтай мүнөөдөр хооралдөө үнгэргэхэмнай.

ХАМТЫН ПРЕДПРИЯТИ

Эрдэм, техникын туйлаһаануудыг арадай ажакыда нэгтгэрүүлхэ талаар бидэ баруунай ороонуудһаа гээгдээбди. Энэниие усадахыга нэгэ зам кедаа гадаадын фирмэнуудтэй хамтын предпринти байгуулха абадал болоно. Ушар юуб гэхэдэ, тэдэ фирмэнууд эрдэм, техникын туйлаһануудыг яажэ хэрэглэхыг бидэндэ бодото дээрэнь харуулна бшуу.

Жэшээнь, өзэ хэмжээнтэй фанерэ гаргаха хамтын советфини завод Новгородто ашгалалгада оруулагдахыг. Манай

ороной нимэ предпринтида 2000 хүн худалдмэ юм. Харин дурсагдаһан хамтын предпринти гүйсэд оньһожоруулагдаһан ушарһаань тэндэ оройдоол Финландийн, ондоо ороонуудай, 360 хүн ажаллаха. Продукцинь мүн СССР-эй дэлгүүрнүүдтэ худалдагдаха. Энэ үйлдбэринь үлөөдхээ үлэгдэл гаргахагүй, тинмэхээ оршон тойронхи байгалида хороо хүргэхэгүй.

Нэгэ үедэ Новгородыг Выборг, Находко хотонуудтай хам-

та хэнэйшье сүлөөтэйгөөр олзотой предпринтинуудыг байгуулхадань болохо хото гэжэ сонсохохо гэхэн дуредхал засагай газарһаа ороһон юм. Тээд Новгородой элдэб эмхинууд энэниие эрмд буруушаажэ, бидэ Новгородой наггин газарыг хилин саанахи зайгуулнуудта худалдуулхагүйбди, аралжаа наймаашад болон харини мүнгөөр бээ худалдадаг эхэнэрнүүдээр хотооо дүүргүүлхэгүйбди, бидэ өөһдэньгөө асуудалнуудыг өөһдөө шиндхээ-

бди гэхэн юм. Тээд энэ хэлээшэнь хэр хүсэлдэхэб гэхэн нэхэг түрэнэ. Тусхайлбал, гэр байра бариха 1989 оной гурбан кварталтай түсэб оройдоол 49 процетээр, үхибүүдэй эмхи зургаа—39, больница—18,5 процетээр дүүргэгдэхэн байгаа. Эртэ урдыг ордон гэрнүүдыг нэггэхэ абадал ажир байдалтай. Харин сүлөөтэй зоно болоо һаань, гадаадын капитал хабаадуулагдаха байгаа. Сэхынь хэлэхэдэ, сүлөөтэ зоно тухай проектэ эсэргүүсэг-

шэдэй кареа бодолын гайхуулна. Олон зуун жэлэй урда Волхов мурэнэй эрхэ дээрэ байдаг Агууэка Новгород Шавчи, Дани, Германгийн хотонуудтай худалдаа наймаа эрхилжэ, айкабтар өхэ олзо оруулжа байһан юм. Харин аралжаа наймаашад, лхэн эхэнэрнүүд гороодоор дүүрэхэхэ гэжэ айһан тушаань хэлэбэл, милличин мэдээнэй өһоор, тэдэнь мүнөөшье дүүрэн юм гэнэ бшуу.

Рудольф ХИЛТУНЕН,
АПН-эй корреспондент.

Саян

Амьтса эрхэн Түмэр Тэмсэ

Түмэр замтай зонзал шада-рай район улаан-үдэндэ мэдээж болонхой, «Одон» гос-тиничаа асфальт хэргээр доошоо буужа абахада, түмэр замнаа ямар бэ нэгэ шороб үнэр сөрөхилдэг. Эндэх агаар ходо муухай, тооно тортогтой байхал ханадаг. Түмэр замтай транспорт урагша хойшоо үдэр хүнгүй абажа, эндэх агаарыг муухай болгоно бшуу.

Энэл райондо шэнэ автовокзал барихаар түсэлбэгдэнэ. Микрорайондо ажлуугшад автовокзалыг ондоо тээ бариг-гүй гэхэн эрилтэ табигдаг гэжээ. Районхоймда автовокзал бэ-шэ, харин шэнэ хургуулиг шу-хала хэргэтэй болоод байна. Тээд бүхэ юумэ эхнхээнэ төөрбдэг.

АВТОВОКЗАЛ БАРИХААР ГҮЙ

Горгүйсэдкомой кабинет соо ямаршэ бодомжогүйгөөр тү-мэр замтай зонзал шадаг авто-вокзал бариха тухай шиндхэ-рида гар табигданаар хэды жэл үнгэршэбэ. Тээд шиндхэрийн абагдмсаар барилга ажлээ-гүй байханын болоо гэжээ ха гэжэ мүнөө хэлэлтэй. 1978 оной нохрой харахаа ямаршэ ба-рилгануудыг бодхосхоор бай-гаа бшуу.

1986 ондо мүн лэ олондо дуулангүйгөөр энэ райондо автовокзал бариха гэхэн шинд-хэрийн одоошэ бэлүүлхэ гэжэ бодонон байна. Эндэ хая-городой ахамед архитектор П. Г. Зильберман столово болон 39-дхи хургуулийн хоорондо автовокзал бариха тухай теле-визорээр хэлээ нэн.

Түмэр замтай зонзал хажуу-да автовокзал бариха гэжээ пассажируудта театой байжа болохо. Гэхэ-зуура, энэ район-до ажлуудог хүнүүд тухай нэ-гэжэ бодожэ үзэгдөөгүй бшуу. Маршрутна автобусууд сэг үр-гэлжэ урагша хойшоо хүндэл-жэ, эндэ ажлуудог хүнүүдтэ

хаалта хэдэг. Тобшоор хэлэбэл, манай городой нмээ хүшэр байдалтай нэгтшэе район бай-хэгүй. Түмэр замтай транспор-тын предприятиүүд, локомо-тивна депо гэхэ мэтэ бэе бэ-дээ дүтэ баригданхай. Гадна түхэрээн сүүдхын туршада теп-ловоюуд, поездиүүд абажа на-лахэгүй. Агаарта хэды өхэ газ, тооно тортог дэгдэнэбэ! Үшөө тинхэдэ олон тоото котельна-үүд, хүүднхэнүүд хүдэлжэ.

Вокзалыг талмай дээрэ так-синууд, хубинг автомобил-нууд болон маршрутна авто-бусууд ходо эржэл байха. Гадна 1905 оной Революцийн болон Борсоевой үйлсэнуудээр хүндэшэе, хүнгэншэе саам-шинхэнүүд үдэр хүнгүй хүндэл-жэ халахэгүй.

Түмэр замтай зонзалыг район шадаг ямар агаартай байдаг бэ гэжэ Бурядай гидрометеоро-логийн түбтэ мэдэжэ абээб. Нормохоо хэды дахин өхэ газ болон тооно тортог агаарта дэгдэдэг байна.

— Автотранспорт агаар бу-зарлана— гэжэ гидрометеосер-ваторийн начальник В. К. Та-тарников хэлэнэ.

— Мүнөө автовокзалнаа үдэр бүхэндэ 300-гоод автобус га-рдаг байха юм. Автобусууд үдэр бүхэндэ 600 тонно түлшэ гелдэнэ. Автовокзал бага талмай дээрэ барихагүйш. Тоб-шоолбол, түмэр замшадаг парк-ын бүхэ дэбисхэрыг автовок-зал эзэлхэ болохо. Тингэбэл Гагаринай үйлсэдэхэ ори ганса ногоон булан үгы хэгдэлэ бай-на ха юм.

Харин үхнүүднэй захэ бо-лонобэ. Хэрбээ эндэ автовок-залыг баригдаа гэжээ нээ, хүү-гэдэй соодууд, аспинууд, хур-гуулинууд ондоо тээшэ абээ-шадха болоно гүй. Городой хүтэлбэрлэгшэд үхнүүдтэ ан-хархаа алааб гэжэ эрдэ асуу-ха байнабди!

Улаан-Үдэ манай ороной муу

байдалтай городуудай мэтэн гэжэ тоологдохэ өһоороол тоологдодог. Городойманай эзэд юм тухай бодожэ байдаг хабт.

Райондо ажлуудог хүнүүд автовокзал баруулхэгүй гэжэ бүхэ шадалаараа оролдоно. Тээд городой хүтэлбэрлэгшэд хараалгадхэн болзорой дүү-рхэдэ, ямар шиндхэбэри аба-хаа байнаб! Эндэ ажлуугшад-дай эрилтэдэ гол анхарал хан-дуулагдаха өһотой.

ХУРГУУЛИ

ВСЖД-гэй Улаан-Үдэн отде-ленийн томо байшангай хажуу-дахна оршонон үзэмжгүй үмхиршээн модон гэртэй хажуугаар гарахад, тэрэндэ анхаралаа хандуулхэн лэ бай-хэт. Үнхээрөөшэе тэрэ өхэл үзэмжгүй болохотой. Энэ-мнэй түмэр замтай мэдэлдэ оро-дог 39-дхи хургуули болно бшуу.

Хургуулийн хүтэлбэрлэгшэд болон түрэлхидэй комитет хэ-дэн жэлэй туршада шэнэ бай-шан бариха тухай элдэб инстан-цинуудта хандаһан байха. 39-гоор энээнхээнэ ямаршэ үрэ-гарахэгүй.

— 170 хүнэй байхаар рево-люцийн урда тээ баригдхэн энэ гэр соо 403 үхнүүн хура-на. Гэхэ 39-дхи хургуулийн директор Ю. Л. Цыбеное хэлэ-бэ. Нормын өһоор, 2,5—3 метрэй орондо нхэ хурагша-да 86 дүрбэлхэн сантиметр талмай хуртанэ. Нэгдэхэ пар-таһаа самбар хүртээр орой-доол метр болодог.

39-дхи хургуули халуун эдөө хоол шадалагүй ори ган-са хургуули болоно. Тэндэ столово түхэрхэ талмай үгы.

Түмэр замтай управленийн байшанда залгалда гэр бариха-да, талмайшэе, мүнгэшэе олоо. Гансал түрэлхидэй орол-дохоной ашаар энэ барилга

зогсоогдоо. Харин түмэр за-май үзэлэй ажалша коллекти-үүд хараалгадхэн автовокзал-тай талмай дээрэ шэнэ хургуу-ли бариха— дурадалтайгаар ВСЖД-гэй управлендэ хан-даа.

Хуушаршан түүхэтэ бай-шангыг (мүнөө дээрэ түмэр замшадай дашалхы болон ажалай алдар солын музей ко-тельни байхэн гэр соо оруу-лагданхай) музейн гэр болгохо. Энэ бүхэ үйлсэдэ 1905 оной революцийн үе сэгһаа бариг-дхэн ори ганса гэр болоно. Эндэ манай городой түрүүшын революцийн дружинын штаб байгаа, Совет засагай түлөө тэмсэдэг революционерүү-дэ эндэ сүүдэлдэг, эндэхэл абашсад, тэдэниг бүүдажа аладаг байхэн юм.

СУГЛААН

Энэ автоуузын байгуулагда-һан сэгһаа коншо 12 жэлэй туршада түмэр замшадай сое-лой байшанда хүнүүд түрүү-шынхэе сугларжа, нинтийн су-глаа үнгэртөө. Микрорайонууд-та ажлуугшад тунгалар сэгээр агаараар амилха эрхээ хам-гаалха гэжэ шиндхээ. Сугла-най үедэ нилээд халуун араса-данууд гарса. Хүнүүд 12 жа-лэй туршада түрүүшынхэе өөрингөө ханамжа сэгэ руун хэлээ арга боломжотой боло-нон байна.

Суглаанда хүн бүхэнэй үгэ хэлэхэе шагнаха зуурса, энэ суглаан мур сэрвэ үлөөнгүй-гөөр үнгэрхэгүй гэжэ ойлгожо хуугааб. Тэрэн дээрэ Бурядай АССР-эй Верховно Советэ, Улаан-Үдэн горгүйсэкомдо, ередэй депутатуудай Железо-доронжо советэ хандаһан ин-сти-туталга баталон отво: түмэр замшадай парк шадаг автовокзал баруулхэгүй. Мүн 39-дхи хургуулийн шэнэ бай-шан бариха эхлээд шуухала гэ-жэ суглаан тоолоно.

Энэ асуудалыг шалгажа бай-хын тула үүсхэлхэдэй бүлэг байгуулагдаа. Городской бо-лон районно Советүүдэй де-путатууд, түмэр заман үзэлэй профессора эмхчин, Байгалай жасын, «Арад Байгалай түлөө» гэхэн худалдааны түлөөлэгшэд, дайнай, ажалай ветеранууд, хүн зон— бултадаа энэ дурадалыг дэмжбэ.

«Арад Байгалай түлөө» гэхэн худалдааны үүсхэлхэдэй бүлэг-гэй гэгшүүн Леонид Васильев гансал районной бэшэ, харин городой хэмжээндэ экологиче-ска сэгээр агаарай түлөө тэмсэ-дэг хүснүүдэе нэгдүүлхэ гэхэн дурадал оруулаа. Хүнүүд хамтынгаа хүсөөр тэмсэхэ эр-гэтэй.

«Саяан» таанадыг хүлээнэ

Удахагүй зун оршон ертөө, ама-ралтын хана эхлэхэе, Тингэбэл «Са-яан» гэжэ шэнэ санатори агаар бэ, хавна оршонхой, тэндэ ямар эргэ хэ-дэг бэ!— гэхэн асуудалтайгаар «БЭ»-гэй уншгаша И. Т. Власова манда хан-даа.

«Саяан» санаторийн ахамед врачай уулга дүүргэжэ Светлана Цыдено-ва Цыбеноеваһаа уншгашын туйлаар интерью абавди.

— Манай санатори бүри хаяхан 1988 оной декабрь һарада ашаглал-гада тушагдаа нэн. Манай санатори «Аршалан» гэхэн туушан курортхоо коло бэшэхэнэ оршонхой.

«Саяан» гэхэн курортын шэнэ, үн-дэр корпусууд соо эмшэлхэн диагно-стическа, унтаха комитетууд, кино-зал, столово гэхэ мэтэ нэгэл байшан соо гүхээрэгдэнхэй.

Манай санаторийн комфортабельна комплекс гэхэдэ болохо. Тэндэ хоёр хүүртай палатанууд, тэндэ ванна, санузел бии. Сэхэнь тээдэдэ, са-нагорийн проект энэ тугасаа соо нэ-гэ бага хуушарантаа гэхэдэ болохо. Тэрэ ямар хороод мэлэй туршада бар-игдаа юм.

Ажамын тоосоной кабинетүүд соо шэнэ арганууд эмхидгэдхэй. Тээд гэгдэл, иглорелектотерапи, эсхоте-рапи болоно. Манай санаторио комп-лекс соо ингалаторна, физиокабинет-үүд бии. Парафинаар аргадаг, мас-саж хэдэг, эмшэлхын физкульту-рын, гэхэнэ дотор сэгэрлэдэг душай кабинетүүд, ванна отдалан, душ абадаг кабинет бии. Мүн диагностиче-ска кабинет (шуһанай анализүүдэ абадаг), рентгенологическа кабинет, клиническа лаборатори байха. Спорт эрхилэ дуртай хүнүүдтэ тамарал-гын бассейн, спортын эрэгсэлүүдэй прохадэй пункт хүдэлдэг.

— Ямар үбшэнтэн гол түлбэ танда ородог бэ!

— Бидэ гэдэхэ дотороо, үе мүсээ үбдэдэг, шуһанай үбшэнтэй хүнүү-дэе эмшэлдэгбди. Үбшэнтэнэй 98,8 процент хүнүүд манда эржэ арга-луулдаг бараг болодог.

— Курорт ямар шиндхэгдээгүй асуудалтайбэ!

— Нэн түрүүн санатори билет абаха гэжээ нилээд хүшэр байдаг. Бурядаа ажлуудог хүнүүдтэ гад-на, бүхэ Союзһаа үбшэнтэй эмшэ-лүүлхэе манда ердэг. Олоо болон фруктаар хангаха асуудал гүсдөөр шиндхэгдэнхэй. Эдэ худалдаа най-мөннай Эрхүүгэй баазануудһаа манда асварагдааг. Харин тэндэхэ сэг үр-гэлжэ нимхэрхүүгээр дурда гутадаг: бидэ юмда Бурядаа хангаха өһо-тойбиди! Манай республикийн дээ-дын засагаархид эдэ асуудалнуудыг шиндхэгдэхэ манда туһанай гэ-жэ хүсэхэ байнабди.

Е. ПАНИНА.

БДАН ТУЛИНАН
ХҮНҮҮД ЛЭ
ЛОМБАРДА ХУБСАНА
ХУНАРАА ТУШААДАГ
ӨНӨТӨЙ ГЭЖЭ
ЗАРИМШУУЛ
НАНАДАГ БАЯХА.
ТИНГЭЭДШЭ
ЭНЭ ХУУШАНАЙ
ҮГЭ ДАХАД
НЭРГЭЭГДЭЖЭ,
МАНАЙ
АЖАБАЙДАЛДА
ОРОХОДОО,
ШААР БЭ
НЭГЭ НОНИН
ШЭНГЭЭ
ҮЗЭГДЭНЭ
ӨНӨТӨЙ

Саян
ОМБООЕ,
Манай
штатнабэшэ корр.

КОММУНИСТЫН АРҮЮУН ЗАМ

(Очерк)

Коммунист... Ингэжэ нэрлэгдэхэ эрхэ хараһан лэ хүндэ үгтэдэггүй. Иймэ үн-дэр нэрэ бүхэ нэһанай үнэн сэхэ, эрдэ зондо зориулагдхэн ажал хэрэг ба сухаришагүй тэмсэлээр олдодог ха юм даа.

Эдэ оролто үгэнүүдээр эхилхэн очерк-мни округой эрхим хүнүүдэй нэгэн— үнийнэй коммунистда зориулагдана.

— Энэман хэн гэжээбэ!— гэхэн асуу-дал табигжа, харюу хүлээнэ абээбэ!

Тээд ханагдаагүй гү, али танигдаагүй шэнэ нэрэ хэлэхэгүйб. Энэманай олондо мэдээжэ, округоо гэжээ тээгүүршэе нэ-рээ нэрлүүлжэл байдаг хүн ааб даа.

— Доржо Гомбоевич Гомбоевой Үзөөн нотата түрэлхнөө хойшо 75 жэл үнгэр-шэбэ. Гэхэшэ энэ хүнэй эрмэлзэл орол-долго, эгээршгүй хүсэл зорилго болоод эсхэлгүй ажал хэрэгүүднэй мэдэрхэ-дээ, ходоодоо мнхэрхэн урин налархай шарейн харахад, өмбөбөдөлай ороо бархэтэй, дала гарин дөбхэр хүшэр де-бөөнуудыг дабһан хүн гэжэ ханаагүйт. Тэрэнэй аша туһаа үзүүлэн хабсадаһан ажал хэрэгүүднэй нилээд олон байха даа. Магад, тингэбэл энэ коммунист хүнэй ажал абуулганэ элнхэй тодо бай-гаа ха гэжэ ойлгодоор.

Гэхэтэй хамта, үшөө нэгэ шуухала бар-имта ханаанда ороодхино. КПСС-эй Агын округной эмхчин эрхим соо бэ-шгэдхэнэй өһоор, Доржо Гомбое

1939 ондо Коммунист партияг гэгшүүндэ абаһан байгаа. Тэрэ гэхээр 50 жэл гүй-сэхэбэ ха юм.

Энэ үе соо коммунист Доржо Гомбо-еой абажа гарһан замын хүшэр хүн-дэшэ нээ, хэлхэн бүтээхэн хэрэг абуул-гын талаар үргэншэе, ариуншэе бай-шоо. Энэ орон ба арад зонойгоо эрхэ сүлөөгэй түлөө хоер дайнда хабсадажа, илалттай гараха гэжээ нилээд хүшэр, зүтөөр алдар табилтай хэрэг байха.

Тэрэл 1939 он бэлэй. Япон булим-тарагшад Монгол оронниг дайлан абаад манай ороной зүүн хубниг эзэмдэхэ зорилготойгоор Халхын-гол шадаг нуу-ган бухаж, хартай муухайгаар халдан ороһон юм. Иймэ хүшэр үшын тохоло-доходо, монгол хэлэн дээрэ сэргэтэй га-зэтэ гаргата хэрэгтэй болоо нэн ха. Тин-мэ ушарһаа, Эрхүүгэй юридическа хур-гуулида хуража байһан Д. Гомбоева За-байкалийн сэргэтэй округой политиче-скэ управленийн мэдэлдэ дуудагдаһан байгаа. Уданшэгүй хэдэн хубүүдтэй сугтаа дээрэ дурсагдаһан гэзэтэ гарг-жа эхилээд, тэрэнэ Халхын-гол шадаг

налдажа байһан сэргэшэдэй дунда та-раагдадаг болоһон юм. Тингэжэ залуу коммунист бүү эбсэг ба булад гуур-

һала ээргэ бариг, япон булимтарагша-дые бута сохилгодо хабсадаа нэн... — Тээд амгалан байдал олон жэлдэ үргэлжлөөгүй, баруун тээ фашист Гер-манийн үүдхэн дайн эхилшоо бэлэй, — гээд, нухар Гомбоева бүри хожом хөө-рһэн юм.

Доржо Гомбоевше олон нүхэдтээ хамта форнт мороджо, гитлеровскэ фа-шистуудта эсэргүү тулалдаануудта ороо бэлэй. Тинхэдээ, мэдэл дороо абаһан азодыг коменданан, полкын тугай ха-руулаа жогсаһан юм. Тини энэ туг хо-монуудай хинганалдаан, бомбо ба эхэ буунуудай хомонуудай тээрээн соо-гуур сэргэшэдые давлан налбажа, сэргэ-шэдэй манлайда урагшаа тээгүүндэ байгаа. Хоер жэлэй турша соо дайсдаа налбан, Карпадай хадануудта тулсаа ошохо үедөө элдэб ушар болодог нэн ааб даа. Тингэжэ абахадаа, Доржо Гом-боева азвобдойнгоо сэргэшэдтэй хамта ямаршэ бархэшэлхүүдэе эрэлхэгээр дабадаг байһан юм.

Совет сэргүүдэй хүсэтэ довтолгоороо дайсдыг улам бүри баруун тээшэе тү-ринжэ абаһан үе нэн... 1944 оной август, Гомбоевой абаһан дивизийн урда харюу-салгатай зорилго табигданхай: августын хоердох халаа соо Карпадай хаданууд болон Альпыс дабажа гараада. Хойто Трансильваниин шэлхэн сулариха аба-һан дайсамай сэргүүдэе гол хүснхөөн таһа сохин усадхаа хэрэгтэй байгаа

бшуу. Иймэ захирамта абаһан дивизийн-хидэй Альпада хүржэ эрхэдэ, эрд үн-дэр орьлинууд утгажа байгаа. Тэдэниг дабажа гараха сэг эрээ нэн ха. Энээн тухайда Доржо Гомбоевич мүнөө ханан ханан, ингэжэ хөөрэдэг!

— Хубсаһан болоод бусад үргэбшээе хүнгэлжэ, сүүдхээ үлүү сэг соо хабса-гай шулуутай хада өөдэ айран, мүлхн, саһа мүлхөөр хушагдаһан оройдонь гараабди. Тэндэ агууһаа полкводец А. В. Суворово зориулан бодхосгодо-һон хүшөө хаража, шохөө тангаргаа үгөө хамди. Тээд Альпын оройһоо буу-ха гэжээ хэсүү бэрхэтэй байгаа бэлэй. Илангаа «Шүдхэрэй хабшаа» гэдэг оеоргүй харамшэ абаһар лүхын утгажа байгаа. Гэхэшэе, аргын оложо эдэ-хэ гүй хубүүд олодо нэн ааб даа. Тини бүүдүн ута мушамал аргамжануудай үзүүртэ томо шулуунуудыг улад, саада эрвэдэни халжа бүхэлхэнэй һүүлээр тэ-дхээ дамжан гараа аша нэмди. Нүрөө-тэйшэе, аймшгатайшэе байгаа нэн. Зү-гөөр бээдэ хүртэхэдөө, тунхариха хүн байгаагүй...

Ингэжэ хөөр сэргэшэд Суворовой баатарлиг кубүүдэй гайхамшата даба-гыг дабаа ха юм. Иймэ баатаршалгын ишаар, энэ дивизийн сэргүүд сувариха абаһан немецкэ частинуудыг хүсэжэ, хүрэлхэн ба бута сохилон байха.

Һүүлээрн тэдэ Венгрийн газар дээрэ Керш мурэн шадаг бүтхэжэ. Үгөө-

гүүр боложо, дайсдаг тулалдаан эхил-шоо. Голье гаталжа довтолхо зорилго-тойгоор «Хуберн» гарһан резинт онго-солууд... олон тоото фашистуудыг отохо хүлээгээд, онгосонуудыг тэжэ бүүдажа уһанда шэнгээхэн байха юм.

Үдхшэ Доржо Гомбоева батальонной командрай даабарлар хоер нүхэдтээ сугтаа тигнуудла гараба. Гол даабарны — эбдхэй хүүргээр гараад, дайснай байһан газар тодолхо хэрэг байгаа. Да-абарнаа бусаха замдаа тэдэ дайсдаг оеорогдошобо. Тэдэ ракетээр гэрэл-түүлн, пулемет ба автоматуудаар бүү-дажа ороо ха юм. Гомбоевой нүхэднэй шархаташаба. Өөршын номон талаан-гаар даабаргүй — монсогойлоко норгон-даа үлхэн хубсаһыг лэ зада дайраа. Гомбои шархатаһан нүхэдөө уһанһаа гаргана батальондоо асараа нэн ха...

Энэ нэгэн гэгшэй ушарнууд фрон-тын газарта олон дахин тохолодог байгаа ха юм даа. Нэгэтэ көмөцүүдэй хүрэлхэтэхэе гаржа абагараа, дайс-най танда нэмүүлхэн ба бүүдүүдһан, хүлөө шархаташоод унаха зуураа, хүсэ-жэ орьон танкда доруулан алдаһан, эрз бэрхэдэл хажуу тээшэ эрд түргэн мухархаа, амиды үлхэн байна. Тини торимэ кукурузын дунда бөө нуюу хэбтэ. Бүрэнхэ болохын урда тээ ман-ай «хөтшөннуудыг» бүүдаха абаһан дуулажа, Гомбоевой досоо наран га-рһан нэгэ болоо нэн ха.

— Гэгшэ харан гэгшэман кукурузын саяһаа моритой зоной толгойнууд ха-радаһаа. Оеоржо харахадмни, ма-лаһаа байба. «Шархатаһаа», туһалт! — гэжэ хашхарба. Тингэжэ тээ нүхэ-дэй ишаар сабадта оруулгадаа бэлэй, — гээд Гомбоевич хөөрөй хм.

Ингэжэ амиды манда үлхэнөө ходо-доо сөнхэн ханажа абадаг.

— Дайһаа амиды бусаха гэжээ эхэл

«Саяан» таанадыг хүлээнэ

Удхгүй зун оршон эрхжэ ам-
ралтын таа хилхэнэ. Тиммэнэ «Сая-
ан» гэжэ шэнэ санатори ямар бэ,
таана оршонхон, гэндэ ямар эрхэ эр-
дэг бэ? — гэхэн асуудалтайгаар «БЭ-
гэ» уншагша М. Т. Власова манда хэл-
дэг.

«Саяан» санаторини ахмад эрхэй
уулга дургаша Светлана Цырено-
ва Цыреноваһаа уншагшын гуталар
интервью абаады.

— Манай санатори бүри хаяхан
1988 оной декабрь нарада ачаалал-
гада тушаагдаа һэн. Манай санатори
«Аршан» гэхэн хуушан курортһоо
хэсэ бэшхэнэ оршонхой.

«Саяан» гэхэн курорттын шэнэ, үн-
дэр корпусууд соо эмшэлгын-диагно-
стическа, унтаха комнаментууд, хан-
зал, столова гэхэ мэтэ нэгэл байшан
соо түгээрэгдэнхэй.

Манай санаторини комфортабельна
комплекс гэхэдэ болохо. Гэндэ хоёр
хууртан палатанууд, тэндэнэ ванна,
сануул бии. Сэхьмөн хэлэхэдэ, са-
наторини проект анэ хугасаа соо нэ-
гэ бага хуушарантаа гэхэдэ болохо.
Тэрэ өмөр хөөрөөд жэлэй туршада ба-
ригдаа юм.

Амазын тоосоной кабинетууд соо
шэнэ эргэнүүд эмхидхэгдэнхэй. Гэдэ
гэбэл, гипорфлексотерапи, психоте-
рапи болоно. Манай санаторини ком-
плекс соо нигалаторна, физиоабине-
тууд бии. Парафинаар аргалда, мос-
саж эдэг, эмшэлгын физкульту-
рын, гэдэнэ дотор сээрлэдэг душай
кабинетууд, ванна отдалени, душ
абдаг кабинет бии. Мүн диетисти-
ческа кабинет (шүлхэнэ анализүүдыг
абдаг), рентгенологическа кабинет,
клиническа лаборатори байха. Спорт
эрхэлдэ дуртай хүнүүдтэ теннисал-
тын бассейн, спортын хэрэгсэлүүдэй
прокатан пункт хүдэлдэг.

— Ямар үбшэнтэн гол түлээ танда
өсөдөг бэ?

— Бидэ гэдэнэ дотороо, үе мүсээ
үбшэдэг, шүлхэнэ үбшэнтэй хүнүү-
дыг эмшэлдэгбди. Үбшэнтэнэй 78,8
процент хүнүүд манда эрхжэ арга-
тулаад бараг болодог.

— Курорт ямар шиндхэгдэггүй
асуудалнуудтайб?

— Нэг түрүүн самолётто билет
абха гэжэ нилээд хушар байдаг.
Бүрхэдэ ажагуудыг хүнүүдһээ гад-
на, бүхэ Союзһаа үбшэнтэнэй эмшэл-
гүүдһээ манда эрэдэг. Овош болох
фруктаар хангаха асуудал гүндээр
шиндхэгдэнхэй. Эдэ худалдаа най-
мөнэй Эрхүүгэй баазануудһаа манда
өсөргөдөг. Харин тэндэхид таг үр-
гэлжэ нилээрхүүгээр дурва гутадаг:
бидэ юмда Буряадыг хангаха өһо-
тойбди. Манай республикын дээ-
дмн засагаархид эдэ асуудалнуудыг
шиндхэгдэнхэй манда туһалһай гэхэ
хүснэ байһобди.

Е. ПАНИНА.

ЛОМБАРДЪ

Ольга ГАЛЛАС, «БЭ»-гэй КОРРЕСПОНДЕНТ

ЕДАНН ТУЛННН
ХҮНҮҮД ЛЭ
ЛОМБАРДДА ХУБСАНА
ХУНАРАА ТУШААДАГ
ӨНӨТӨЙ ГЭЖЭ
ЗАРИМШУУЛ
НАНАДАГ БАЙХА.
ТИНГЭЭДШЬЕ
ЭНЭ ХУУШАНАЙ
ҮГЭ ДАХЯАД
НЭРГЭЭГДЭЖЭ,
МАНАЙ
АЖАБАЙДАЛДА
ОРОХОДОО,
ЯМАР БЭ
НЭГЭ НОНИН
ШЭНГЭЭР
ТЭЭГДЭНЭ
ӨНӨТӨЙ.

Ядһан тулһан хүнүүд лэ ломбарда
хубсаһа хүнөөр тушаадаг өһотой гэжэ
заримашуул һанадаг байха. Тингээдшье
энэ хуушанай үгэ дахяад нэргээгдэнэ,
манай ажабайдалда ороходоо, ямар бэ
нэгэ нонин шэнгээр үзэгдэнэ өһотой.

Улаан-Үдэдэ 1988 ондо нээгдэнэ
ломбарда антикварнаг абадаггүй. Ушар
юуб гэхэдэ, нмиз юумэ тушаажа абха
бэрхэ мэргэжлэтд асы. Алтан, бриллиант
гэхэ мэтэ мүн лэ абтанагүй. Тэрэниие
харууһалха тускай дохоо болон милли-
ционернууд хэрэгтэй ха юм. Эдэ бүгд-
дэнэй шиндхэгдэнхэй, алтан өхээр оро-
хо байха гэжэ һананабди. Үмдөөд аба-
һан өрһөн дэгэл, гартаа зүүгээд абаһан
бэлһилг гэхэ мэтэеэ саг зуураар тушаа-
жа, 200-гад түхэриг гурба нарын бол-
зороор абха дуратайшуул байгаа өһо-
той. Мүнгэндэ хэрэгтэй болоһон хүнүүд
ломбарда хандадаг.

Арһан дэгэл, мүн бусад һайн хубсаһа
ажааһад аһала олон байдаг. Түрүүшээр
ломбарда бүхы юмһан абтадаг байгаа.
Мүнөө гансал һари гүрэнэй хубсаһыг
абтадаг болоһонхой. Арһан хүүртэг, пид-
жак, арһан сапо, харин гүрэнэн гутал гэхэ
мэтэ.

300-гад түхэригээр худалдажа абаһан
австрийске сабан болон гурба мянгага
арһан дэгэлэй түлөө 200-гад түхэриг
гурба нарын болзороор абхат. Энэ
болзорой дүүрхэдэ абаһан мүнгээ
тушаажа, дэгэлэ һөөргөнэ абхат. Үшөө
гурба нараар энэ дэгэлэ-дахин табиха-
дотнай болохо. Дүрбэ нарын үнгэрхэдэ
мүнгээ асаргагүй һагһай, тушааһан дэ-
гэлһинэй бусеахгүй.

Юрэдөө ломбард тээшмэнэй балай
һайн юмһан бэшэ ха гэжэ һанжа ма-
гадгүйт. Тээд тэрэндэ дэдажа, тэрэниие
һайнаар ойлгохо хэрэгтэй. Ломбард та-
надай ханн болобол, туһатай байха. Мү-
нөө тэрэнтэй олохон хүнүүд харилсаа-

тай болонхой. Товаровед Галина Гри-
горьевна Ахалова эндэ өрэдэг хүн бү-
хэниие нэрээрнэ мэдэдэг.

«Нэгэ эхэнэр арһан дэгэл болон дүб-
ленко тушааһан аад, удаан өрээгүй. Жа-
бартай үдэрнүүдтэ дулаан хубсаһагүй
ажа абана хаб гэжэ һанадаг һэмби» —
гэжэ Галина Григорьевна хөөрэнэ. Олон-
хи хүнүүд үбшлөө зунай хубсаһа, харин
зунай үдэ үбшлэй хубсаһа тушааха ду-
ратай байдаг. Үшөө тинхэдэ ломбард
хубсаһа хадагалдаг камера болгодо-
шонхой. Хубсаһамнай хибэндэ эдоулх-
гүй һайнаар хадагалдагһай байха гэ-
жэ заримашуул һанадаг ха.

Товшоор хэлэхэл, ломбардаар һонир-
лодог хүнүүд олон болоо. Ахалова
ломбарда хандаһан хүнүүдэй абари
зан газар түхэлөөрнэ мэдэдэг болоһонхой.
Һамганһаа зүбшөөл абангүйгээр хубса-
һаа тушааһан хүниие тэрэ абаһаар та-
нидаг. Тээд тэрэнтэй хубсаһа абахаа
арсаха болоо һамһин, уур сутаһаа ху-
рэхэ, хүндэрхэ. Удаанһаа болонгүй һам-
ганини гүйжэ өрээд хэрүүл хэлэ. Сту-
дентнууд ломбарда мэнэ-мэнэ болоод
лэ хандадаг.

Ломбардын хажууда бүлэг эршүүл
обооролдожо, Ахаловада дүтэлхээ
эрхэ алдан, өһөд хоорондоо шэбэнэл-
дэн зогсоно. Тэдэнэй дундһаа «халга-
шын» урагшаа гаража, Галина Григорь-
евнада дүтэлбэ:

— Тушааһан юмһаа һөөргөнэ абаха-
мин.

— Та тушаагагүйт. Тинмэнэ танда
үгэхэгүйб.

— Миний хүнэриин пальто тушааһан
аад, өөрөө хайшааһаб үгы болошоо.
Һамганини пальто асаратгы гэжэ амар
заха үзүүлхэгүй...

Имэрхүү ушарнууд ломбарда боло-
жол байдаг. Хүнүүдэй тушааһан хубса-
һа ломбардын ажалһад үмдэнэ гэжэ

— Партийн гэшүүд элдэб байдаг лэ
даа. Тээд арад зоной түлөө амн бээ
хайрлангүй оролдожо, амарһаа ажал-
да үнэн сэхээр, зүрхэ сэдхэлһээ хүдэл-
дэг хүниие өһотой Ленинскэ шэбэнэлэй
коммунист мүн гэжэ һанашаб, — гээд
тэрэ оосотой үсөөн үгөөр харюусаһан
юм.

Нэрээшье, бодожо үзэхэдэ, Доржо
Гомбоевич өөрөө тон тинмэ хүн гэжэ
һанашаар агша. Гадна хэрэг ажалһынһаа
нимэ һанал бодол гэршэлжэ үгэдэг.
Юрэдөө, тэрэнэй хабаадаггүй нинтин
ажал хүдэлмэри гэжэ хонор хаш даа.
Доржо Гомбоевич СССР-эй журналист-
нуудай холбооны гэшүүн юм. Энэшье
зүб. Юундэб гэбэл, тэрэ бүри 30-гад
онуудһаа эхилжэ, округ, область болон
республикын газетнуудтэ богонихон
мэдээсэлнүүдһээ дамжаран, стельд, зу-
регланиудыг бэшэдэг, эрхим хүнүүд
тухыг гү, амн ажал хэрэгүүдыг хойшо
татадаг дутагдалнууд тухай материал-
нуудыг саг-сагта толилуулдаг байһан,
толилуулһаарһаа зандаа. Мүн радио-
демжуулгадһаа эдэбхитэйгээр хаб-
дадаг байһа. Доржо Гомбоевичой нимэ
эдэбхи үүсхэл ба оролдосон үндэрөөр
сэгнэгдэдэг юм. Тэрэнэй нэгэ тэршэ гэх-
бэл, түбэй «Превдэ» газетын 50 жэлэй
ойдо зориулагдан байрай зүблөөндэ
1962 оной майн 5-да Кремлинн Сьезд-
нүүдэй ордон соо хабаадажа, «Лес-
тингоо журналистнуудыг түлөөлсэлһэн
ябадан болоно.

— Байга, тэрэмнэй пост гэшээ агша
гүй! — гээд нэгтэ һаажал уншагшын
асууһаниие һананадаа оруулһоб.

Тинмэ, сэдхэлээрээ пост хүн даа.
Доржо Гомбоевич бүри дайнда абаха-
даа, эвһөр оложо, шүлэг бэшэдэг ба
нотогай газетнуудэй редакцинуудта тэ-
дэнэ эльгээдэг байһан юм. Тэдэнэ

дуулааб. — тэнэ нэгэ хүн гомдол сэр-
хал өрээ һэн.

Эндэтиин хулгай ородоггүй гү? Имэр-
хүүшье асуудалнууд табигдадаг гэшээ.
Хоёр зуун түхэриг гар дээрээ абаад л
хула һалшуужаб гэжэ олохон хүнүүд
айдаг байха юм.

— Алло! Энэ ломбард гүй! Саг зуу-
раар манда дэгэл үмдэхүүлхэгүй гүй!

Комиссионно магазин гэжэ һанаад,
хүшээд, һаажал хүнүүд үннэй хада-
галжа байһан хуушан хубсаһа өсөрдэг
байха юм. Тэдэнһээнь асардагбди гэжэ
Галина Григорьевна хэлэнэ.

Ломбардын багахан коллектив хүн
зоһини эрхим һайнаар хангаха гэжэ бу-
хы шадалаароо оролдожо байдаг. Са-
шадаһаа нимээр лэ ажаллахобди гэ-
жэ тэдэнэр хэлэнэ.

«Агын үнэн», «Буряад-Монголой үнэн»
газетнуудэй нюуриуудта толилогдожо,
нотог зоной сэдхэл бодоһые дэмжэ-
дэг байгаа. Тэрэ дайһаа хойшо окру-
гой литературна нэгдэлэй эдэбхитэй
гэшүүн болоһонхой. Шүлэг зохиолуудын
газетнуудһээ гадна, «Вайгала» журналда
болон нинтын согсолборинууд соо то-
лилогдожо байдаг.

Доржо Гомбоевичой нинтын худалмэ-
ринүүд эдэгээр хизаарлангүй. Тэрэ
үргэн нинтэ зоной дунда ойлгууламжын
худалмэри абуулдаг, залуушуулай дун-
да сэрэгэй-патриотическа ажал абуулга
эмхидхэдэг байха юм. Тингэхын хажуу-
гаар олон жэлэй турша соо нотагайнгаа
түүхэ суглуулан бүрдхэнэ, арадай му-
зэй байгуулаад, тэрэнэй худалмэриг
абуулжа байдаг. Тинхэ зуураа, шэнэ шэ-
нэ дансунууд болоод экспонатуудыг бэ-
дэрэн нэмжэ байдаг заншалтай. Үн-
гэршэ намар Үзөөн нотагаар абахадаа,
энэ нотагаа гараһан пост Ч.Р. Намжи-
ловой тус музейд шэнэ ном ба хэнэй-
шьеб дүр-зургэ бэлэглэхые хараа бэ-
лэб. Музейн директор тэдэниие эхэл
олзуурхан абаха зуураа:

— Нантэ даа, Намжилович! Музейн-
най фонд энэ мэтээр нэмжэл байдаг
юм. Тээд нотаг нотагай түүхэ гэшээ ба-
рагдашагүй ха юм даа. Тэрэниие үргэ-
дхэл, гүнзгирүүлжэл байхадаа, хүү-
гэд ба аша, гүшанартаа сэгнэшгүйг эхэ
бэллэг бэлэдхэнэ бэшэ гүбди! — гэжэ
һанал бодолоо хэлэ һэн.

Нэрээшье, коммунист хүнэй хүсэл зо-
рилгоны ерээдүйдэ, шэнэ үсүнхидэй ху-
би эажада зориулагданхай бшуу. Энэ
хадаа тэрэнэй һаһанайн нингин хэрэг,
ажабайдалһаа ариун зам болонол.

Арсалан ЖАМБАЛОН.

гүүр боложо, дайсадтай тулалдаам эхил-
шоо. Голмэ гатаалжа довтолхо зорилго-
тойгоор тубарин гараһан резинкэ онго-
сонудай олон тоотой фашистуудыг
отожо хүлээгээд, онгосонуудыг тэнэ
буудаж, үндэнэ шэнгээһэн байха юм.

Үдэшнэ Доржо Гомбоев батальонной
командыной даабархар хоёр нүхэдтээ
сугтаа толлуудга гараба. Гол даабарини
— эбдэрхэй хүүргээр гараад, дайсанай
байһан газар тодолхо хэрэг байгаа. Даа-
барһаа бусаха замдаа тэдэ дайсадта
оборогдошобо. Тэдэнэ ракетээр гэрэл-
түүлэн, пилет ба автоматуудаар буу-
дажа ороо ха юм. Гомбоевой нүхэднэ
шархатааба. Өөршын һомон талын-
гаар дайсагүй — монсогойлжо нюрган-
даа уһһан хубсаһынһаа лэ зада дайраа.
Гомбоев шархатаһан нүхэдэ уһһанһаа
гөргөжа, батальондоо өсөөрә һэн ха...

Энэ мотын гэнэтэй ушарнууд фран-
тын газарта олон дахин тохолододог
байгаа ха юм даа. Нэгтэ номоцуудэй
хүрээлэлһээ гөргөжа абатараа, дайса-
най танкада намнууһан ба буудууһан,
хүлөө шархаташоод унаха зуураа, хүсэ-
жэ өршлэн танда доруулан алдаһан, эрэ
бүрхэдэй дохуу тээшээ эрд түргэн
мухарһаа, амиды үлхэнэ байһа. Тини
таримал куурузын дунда бээ нюун
хэбтээ. Эрхэхи болохын урда тээ ма-
най «ноташуудай» буудха өлгөн
дуулдажа, Гомбоевой досоо наран га-
раһан мэтэ болоо һэн ха.

— Гэнэ таран гэнэмиин куурузын
сөөһнэй моритой зоной толгойнууд ха-
рагдошоо. Обержо харахадһамни, ма-
найхид байба. «Шархатаалби, туһалты!»
— гэжэ хашарба. Тингэнэ тэдэ нүхэ-
дэй ушар сабадга оруулгадаа бэлэб,
— тээд Гомбоевич хөөрөө һэн.
Ингэлэ амиды мэндэ үлхэнэе ходо-
доо сэгнэн һанжа абдаг.

— Дайһаа амиды бусаха гэшээ эхэл

талаан ха юм. Энээнэйгээ урманда
арад зондоо аша туһатай абаха хүсэл
түрэдэг. — гээд Доржо Гомбоевич хөө-
рэдэг.

Тээд эдэ үгэнүүдын юрэл зүхиргэ-
жэ хэлэлхэн бэшэ, харин һанам сэдхэл-
хэнь мүнхэлһэн хойлын хараатай һай-
хан бодол байгаа бшуу. Тини энэ хэлэ-
шын дайһаа хойшонһаа бүхы ажал хэр-
эгүүд ба ажалбадалһаар гэршэлгээ
бэлэй. Энэ үе соо гэхэ гү, али үнгэрһэн
дүшэ гаран жэлнүүд соо хэһи бүтэһэн
хэрэг абуулганы урмашаар эхэл даа.
Коммунист Гомбоев амарһаа ажалда
эдэбхи үүсхэл гарган худалдаг байһаа-
раа хүн зондо хүндтэй болоһонхой. Тэрэ
түрүүн малай аргашанаар, тингээд Үзөө-
нэй ветеринарна пунктиг дааһаар хү-
дэлжэ, мал ажал хүжөөжэ хэрэгтэ эхлэ-
хэн аша туһа үзүүлдэг байгаа.

Гэхэтэй хамта, тэрэнэй эдэбхи орол-
долго, нинтын ажал ба зоной түлөө ан-
хэрал һайн жэшээ боложо харагдадаг
байгаа бшуу. Тингээд лэ нотаг, район
болон округ соо Доржо Гомбоевич мэ-
дээжэ болоһон юм. Тини тэрэ харюусал-
гатай ажалдаһаа нэгтэ бэшэ дэбхүү-
лэгдэнэ байха. Тэрэ нотагайнгаа пар-
тийна эхин эмхим секретарһаарһаа ху-
дэлөө, мүн партийн райком ба окруж-
комой гэшүүнээрһаа һунгагдадаг бай-
гаа. Тинхэ зуураа, КПСС-эй окружной
болон областной конференцинуудай де-
легадаар тэдэн дахин һунгагдажа, үргэн
нинтэ коммунистнуудыг түлөөлэж бай-
һан юм.

Доржо Гомбоевич Гомбоевой хөөрө-
лэжэ байхадаа, олон юмэ тодолхо ду-
ран хүрэдэг.

— Юрэдөө, үннэй коммунист хүн
гэхэтэ, тээд партийн гэшүүнэй гол һайн
шанжэ шанарынь юугээр гэршэлжэ бо-
лохо гэшээб? — гэхэн асуудалда харюу-
саха зуураа:

«Буряадай залуушуул»

1990 оной майн 12.

5-дахи хууд.

Бидэ манай уншагдай дүрбэн бэшэг доро толхихомнай. Тэдэ манай обществодо бин байһан элдэб һанамжануудыг харуулна. Заримашуул заншалай ёһоор туйлаптанууд болон урагшагүйдэлгэнүүдье партини обкомдо тохоло, нүгөөдүүлнэ өөһэдөө залхуу болошообди гэжэ хэлсэнэ. Харин урдандаа... Хүнэй заабарнаар ябахаа, (Модоговой, Беляковой үдеридаха үедэ), элдэб шалтга баризаа болоод, өөрингөө хаба шадалда найдадаг болоходоол ажал хэрэгүүднэй эрхим һайнаар ябадаг болохо.

Ангарсктай сосуулжа үзэхэдэ, агаарынгаа сэлэр, ливерне колбаса худалдажа абаха өргөтэй, гол мурэнүүднэй урда зүгэй сүл түби рүү бэшэ, харин хойшоо урдаһаар, үглөө бүхэндэ наранай гарадаг байһанай түлөө обкомдо баар хүргэхэ туйлдаа хүрэнэ гэшэбди гэжэ һанахаар...

Хэндэ гүһатайб?

Партини обкомыо юундэ нэрэ һурагуй муушалха болообиди? Эдэ хүнүүд ямар зорилготойгоор нэрэ һурагуй муушалха? Арад зон бэшэ, харин БНЦ, партини ветеранууд эмэтэй гэжэ һанагдана. Бүхы дутагдалнууд, алауу эндуу-нүүд тухай гэзетин хуудануудта оло дахин бэшэгдэһэн. Бүхы юмэн үнэн сэхээр заагдаха, бэшэгдэхэ өһотой.

Партини обкомдо хандежа үзэһэнгөө улаа БНЦ болон партини ветеранууд бэшэг бэшэ гэжэ һанахгүй байһаб. Би өөрөө БМДК-гай юрын ажалшанби, партини гашуун болоодуйб. Тэдэ партбилетгүй өһотойл коммунист байгашан дээрэ гэжэ һанаха байһаб. Партбилетэй зарим коммунистууд һашхалгүй аял гашуунуудыг гаргадаг байха юм. Би Беляковой хамгаалаа, Модоговой муушалха зорилго урдаа тавьа бэшэб.

Тэдэ Модоговой МВД-гэй министр бутухонойтай хамта пенсидэ гарва һэн. Эдэ нүхэндэй Андроповой зөсөгтэ эрхэдэ гарва гэжэ тэмдэглэе. Юундэ Модоговой бэлэг абадаг байгаа гэжэ партини ветеранууд дурданагүйб? Тэрэ үедэ ветеранууд нэгшье гомдол бариха үзөөгүй байха. Мүнөө олондо мэдээсэлгын, демократин дэлгэрүүлгдэхэ үедэ юундэ бидэ олгогдоһон арга боломжооо бодомжотойгоор хэрэгдэжэ шаданагүйбиди? Модоговойшье, Беляковойшье үедэ зуун эхэ хонин бүриһөө хэды хурьга абадаг һэн бэ гэжэ һанааг үзэе. Усөөн лэ хурьган абадаг байгаа бшуу. Зэдын районий борьёогой сохозыг хараад үзэе. Ямаршье хүгжэлтэ-гүйгөөр тогтошоһон жэлүүдтэ энэ сохоз нооһо, хайшалаһаар түсэбөө дүүргэдэггүй байһан һаа, үнэртэгшэ жэлдэ 100 процент дүүргэжэ шадна. Энэһэнэй өхэ амжалта болоно.

Модоговой үедэ хүдөө тосхойһид ямарар ажаһуудат һэн бэ? Муугаар лэ ажаһуудат байгаа гэжэ сэхэнь хэлэбди. Харин мүнөө хоншоод хэды һайн гэрнүүдтэ зөөжэ орооб. Борьёогой сохозой хоншон бүхэн газова пещэнэтэй, машиннуудтай, өөһэдын банитэй. Оройдоол 20—25 үдэрэй туршада ургаса хурьгадана! Харин тогтошоһон жэлүүдтэ орой намар болотор унжагайрадаг һэн.

Партини обком хэдэн миллион кубометр ой модо түймэрһөө хамгаалаа, газарай хүрһэ нуралгаһаа абараа, ондоошье шухала хэмжээнүүдье абаа. Тингээшье Белякова мүнөө бүгэдэнэй муушалдаг Сэлэнгын ЦКЦ барлаа бэшэ.

Мүнөө эдэе хоолоор хамгалгын асуудал хараад үзэе. Түрүүн Улаан-Үдье хүршэ Братсктай сосуулаа туршабди. Братскда нугаһанай маха талонор худалдадаг. Тэндэ таһаа, сэй гэхэ мэтэ байдаггүй. Конфетын, хүнэй, зөөхэй хойноһоо үтэ гэгшын ээл-

жээн нэмжышэдэг. Ливерне колбас бэлэл хомор. Харин манай Улаан-Үдэдэ эдэ бүгэдэниие ямаршье ээлжээгүйгөөр абахар байдаг ха юм.

Партини обкомой худалмэрини дунгууд элээр харагдана. Харин БНЦ-гэй худалмэрини юугээр сэгнэхэбди? Тэдэнэр ажал хэһынгээ орондо арад зонниа хүлүүлнэ. Юрэдөө би хара хилээмэ эдэдэ байхаданшье болохо гэжэ хэлэхэ байһаб. Гансал дайн дажар бү болог!

Һунгалтын хамгаалгын урда тээ залуушуулай гэзетэ манай генеральна директор А. П. Шапиро шүүмжэлэһэн. Тэдэ арад зон тэрэниие депутатаар һунгаа бшуу. Үнэн зүрхэнһөө найдаа хэдаа һунгаа өһотой. «Забайкалс» нэгэ-дэлдэ Шапиро шэнги-бэрхэ директорнуудэй байгаа гэшэ, һаа, Буряадаймнай хубшэ тайга хайра гэмгүйгөөр хюдагдахагүй һэн. Ой модо зүбөөр отолхо, мүн лэ зүбөөр хэрэглэхэ хэрэгтэй ха юм. БМДК-да холтоһон, хибэдэһэн, мүшэр, зомгоһон гэхэ мэтэ бүгэдэ хэрэглэдэг гэшэ. Эрхим шанартайгөөр бүтээгдэһэн мебель магазинуудта хэрбэжэ байдаггүй.

Шапиро хэһэй түлөө оролдонби? Бултанаймнай түлөө оролдон гэжэ тэмдэглэе. Тэрэ санатори, сангын бааза, спортзал, столова, хүүгдэй саад барла.

Ажалшан бүхэнөө тэрэ нэрээрнэ мэдэжэ байдаг. Комбинат соогуур гансааран лбажа, бүхы юмэ гүримтэй байна гү гэжэ шалтадаг. Үйлэбэрндэ шэнэ техникэ нэб-тэрүүмэ талаар өхэ ажал ябуулжа байдаг. Комбинадай пенсионер бүхэнэй пенсине өхэ болгохо гэжэ оролдодог.

Гэмтэ абадал гаргалгатай шанга тэмсэлэй соносхогдоходо, тэрэ бултанһаа түрүүн милицинн опорно пунктда байһан олгоо, автомобиль үгөө. Шапиро шэнги директор манай республикада байхгүйб.

Г. БАЛЬЧУГОВ,
БМДК-гай стропальщик.

Энэрхы хандалга хэрэгтэй

Манай Буряада эрэмдэг бээтэй үхибүүд жэл ошохо бүри улам олошорно. Тэдэ нимэ ушар элүүрье хамгаалгын системин, Улаан Хэрэгһэнэй обществин, байгали хамгаалгын бүлгэмэй худалмэрнэгшэдэй һанаа зобооногүй хэбэртэй. Юундэ һүүлэй үедэ эрэмдэг бээтэй үхибүүд олошорхо болооб гэжэ хараад үзэе. Эндэ экологическа байдал өхээр нүлөөлнэ. Сотниководахи дачанууды Минздрава дамжуулха тухай хоорондоһон болоходо хэды өхээр баярлаа һэнбиди. Эндэ үбшэн үхибүүды аргалха, «Эхэ болон үхибүүнэ гэхэн путевканиудаар амаруулха түбүүд нээгдэхэ өһотой байгаа. Эрэмдэг бээтэй үхибүүнэйгээ хойноһоо үдэр һүнгүй харуулажа байдаг эх-

нүүд өөһэдынгөө бээ таһир түхэр анхархаа мартажархидат. Тимэхэ үлбэр бээтэй үхибүүн болон тэрэһэй эхы амаруулха тусхай газар шухала хэрэгтэй байна ха шэ.

Эрэмдэг бээтэй үхибүүдэй түрэлхидэй Советэй түрүүлэгшэ В. А. Туев горздралай ахалаһа ледиктр Л. Н. Орловада энэ асуудалтайгаар оло дахин хандаа. Тэдэ нүхэр Орлова анханда хэлэһэн үгэһөө аргасжа, энэ хэрэгтэ туһалха аргайб гэжэ хэлээд, 65-дахы, 13-дахы хүүгдэй саадуудыг аһабарилжа, түб байгуулхадатнай болохо гэжэ хэлжархөө.

Инавалид үхибүүдэй түрэлхид бээ даагаад хандаршаһан хүүгдэй саадай байшан аһабарилжа шадхагүй байна. Тэдэнэртэ нэгшье шатна худалмэрнэгшэ, мүн-гэнэй нөөсэ гэхэ мэтэ үгы ха юм. Гэхэ зуура, больницануудай нарай-лангын отделенинуудтэ, мүн на-райлангын байшануудта медицин-ски туһаламжа дээдэ хэмжээндэ эрхим һайнаар хүргэгдэдэггүй гэжэ хэлэлтэй. Үхибүүнэй түрэхэдэ, хойноһооны нарин няста харуулан эмхидхэгдэнгүй. Нарай нилха үхибүүдтэ элдэб үбшэнүүдһээ һэргылэлгын тарианууд муугаар хэгдэнэ. Үлбэр үхибүүды аргалха түб байгуулха гэжэ түрэлхидэй оролдохонь буруу бэшэ. Харин медицински худалмэрнэгшэд юундэ энэ шухала хэрэгтэ анхарна-гүйб.

Эрэмдэг бээтэй үхибүүдэй түрэлхидтэ туһаламжа хүргэхэ талаар нэгэ бага зүбшэл үгэхэ, дүр-шлөө хубаалдаха хүсэлтэйб. Гор-гүйсэдкомой худалмэрнэгшэдтэй оло дахин уулзаһанай удаа хүү-гдэй тусхай саад, интернет-һу-руули бариха тухай асуудалнууд шимдхэгдэ. Эдэ объектүүд 1990 ондо Улаан-Үдын социально-эко-номическа талаар хөгжөөхэ түсэ-бтэ оруулагданхай. Гэрһэ гарадаг-гүй эрэмдэг бээтэй үхибүүды һайн эдөө хоолоор, овош болон жэмсээр хангалга эмхидхэгдэ.

Зүүн зүгэй заншала медицин-нын арга методээр үхибүүды арг-галжа эхилтэ тухай хоорондоһон болоно.

Үбшэн, үлбэр үхибүүдтэ, олон хүүгдтэй бүлгүүдтэ, ганса бээ эрхэтэдэ туһаламжа хүргэхэ талаар энэрхы сэдхэлэй үдэшэ үн-гэргэгдэжэ, Буряадаймнай хүн зон хэды өхэ мүнгэ туһаламжа болгон оруулаби? Нимэ һайхан сэдхэлтэй бүхы хүнүүдтэ доро дохин халуун баярыг хүргэхэ ду-ран хүрэнэ.

Хэһэн ажалайнгаа ээргээр мүнгэ абаха тухай ходо хоорондоһон гээ-шэбди. Тимэхэ эрхим һайнаар ажаһууа гэбэл, олонхын хэрэг-

тэ эдэхитэйгээр хабаадаха, гол уялгала һайнаар дүүргэхэ, ходо-дөө һашхалтэй абаха өһотойбди.

Байгша оной февраль нарада инвалид үхибүүдэй түрэлхидэй Советэй гашуудтэй ээлжэтэ үул-залгын үедэ заатагүй туһаламжа хүргэгдэхэ гэжэ горгүйсэдкомой түрүүлэгшээр тинхэдэ - худалжа байһан В. К. Куншинцев найдүүлэа һэн.

Тэдэ һунгалтануудай үнгэрхэдэ, Витгор Козанович горсоветэй түрүүлэгшэ болобо. Иггэжэ тэрэ инвалид үхибүүдэй асуудалнуудыг шимдхэхэ аргайб, горгүйсэдком-мой шэнэ түрүүлэгшэдэ хандагты гэжэ хэлэһэн байна.

Хүнүүд ямаршье юмэ тэсэжэ гараха гэжэ һанажа болохогүй. Ямаршье юмэндэ хизаар, эвта гэжэ байдаг юм. Арга шаданаа бараадаа, митингдэ гараха боло-но түбдй Юрэдөө тэрэнгүйгөөр энэ шухала асуудал шимдхэжэ ша-дахагүй байна түбдй! Горгүйсэд-комой байшангай урдахы талмай дээрэ бүхы үхибүүдтэ сугла-жа, митинг үнгэргөө һаамнай, хэды өхэ шуулан гараха һэн бэ? Хүндэ үбшэнүүдтэ нэрбэгдэһэн үхибүү-дэй хойноһоо харууланга гэшэ-бэлэн бэшэ! Эндэ хэды өхэ тэсэ-бэри хэрэгтэйб!

Һүүлэй үедэ экологическа бай-дал хэды өхээр хубилжа байһаб! Тэрэһинһэ уламжалан үлбэр бээ-тэй үхибүүд түрэнэ. Арад зоной элүүрье хамгаалха гэхэн гол зор-илготой, сэхэ уялгатай организа-цинуудта хандажа, үхибүүды аба-рыт, тэдэндэ туһаламжа хүргыт гэжэ урвалха байһабди. Байгалай ЦКЦ-дал адим хүнэй бээдэ хоро хүргэдэг комбинатуудыг Улаан боложо байнгүйгөөр хааха хэрэг-тэй.

Л. БУДАЕВА,
инвалидуудай Бүхэроссин
бүлгэмэй гашуун.

Дахяад тоонто нютагтаа

Би арбан табан жэлэй туршада түрэл нютагтаа — Баунтын район-до ошоогүйб. Үнгэрэгшэ жэлэй ноябрь нарада тинхэ ошооб. Ба-саган хүрэгэн хоерни БСХИ дүүр-гээд, Джилиндэ худалхээ эльгээг-дээ. Тэдэ хэр ээргээр түбхинөө хаб гэжэ харахаа ошоо һам.

Тулжур туйган, һайнаар түхэр-рэгдээгүй ажабайдал манайе гай-хуулаа. Багдаринда урданай оро-родуудай гэхэр дээрэ хоер дөб-хар модон гэрнүүдыг барижар-

хинхай. Тинхэдэ хүнүүд огород тарижа шадхааа болишоол. Тэдэ үһэ, түлэгтэ хоордохы дөбхөртэ үргэжэ гаргаха бээтэй болоно. Харин үндэр һаһатайшуул нал-тайб!

Больницын тойроод байһан ой тайга сабшагдашанхай. Гушаад онуудтэ баригдаһан хүүгдэй саад тэрэл зандаа үлэнхэй. Харин тэ-рэнэй хажууда арадай сүүдэй, райфогой хоер дөбхэр шэнэ бай-шан баригданхай. Тэрэ байшангай хажууда үмхирнэ үзэмжгүй бо-лошон искусствын һургуули бай-на. Поселогто үлэнхэй хажуудал он модон үлэнхэй.

Джиллиндын саһан саб сагахан нюдэ һаргаана. Городой хара, Баг-даринай боро тортогтой саһа ха-раһанай һууһээр тэндэхи саһанда нюдэһин дадажа ядаа. Зүгөөр ойроо хүртөөгүй байгалиһаа гад-на, тэндэ һайн юмэн хомор даа.

Магазиндэһэн гансал лопшаа, мя-хан хоер байна. Залуушуулыг хү-дөө тосхондо түбхинуулхэ хэрэг-тэй гэжэ булгадаа бэшэдэг, хэлсэ-дэгшье гээшэбди. Энэһэнэй гансал хоохон үгэ болоод һалһаа ха.

Хэдэн жэлэй урда тээ залуу мэргэжэлтэдэй отряд Джиллиндэ эльгээгдэһэн. Мүнөө тэрэ хэ-наб!

Отрядай хахадһаа олон гашууд таршоо. Тэдэ ажал хэхээс айгаа гэжэ совхозой хүтэлбэрлэгшэд тоолоно. Тэдэ ажалһаа тунхорла-гүй, харин ажабайдалаа һайнаар гүхээржэ шадхагүй дээрһээ аба-шоо гэжэ һанаха байһаб.

Залуушуулда барихан гэрнүүды-онь хараад, тон өхээр урмаа хү-харааб. Потолоһооны шорой шо-хой бутаран гоожижо байха юм. Пешэн муугаар баригданхай. Ба-унтын район хойто зүг болоно. Үбэлдөө шэмэрүүн хүйтэн, жабар-тай байдаг. Тимэхээ гэрэхы пеш-энгүүдә һайнаар, гэрье дулаа-суулхаар баригдаһан байха ээргэ-тэй.

Магазиннуудта үһа хэхэ баагшье, ваннашье олохогүйб. Джиллиндэ бини байхагүй.

50-аад, 60-аад онуудта овош-тинхэ абаһадаггүй байгаа. Юун-дэб гэхэдэ, өөһэдын үргүүлһан овош бардам хүрэдэг һам. Харин асарнааб гэжэ хүнүүд магазин руу мүнөө самолетоор овош хэхээ шаддаг. Россоминодо хара та-рлан эдэһэнжэ урдмдэг, бидэ өөһэдыгөө налуустаар хандадаг байһанаа мартадаггүйб. Харин мүнөө райондо өөһэдын тариһан картабха хүртэхээс болинозой.

«Тэрэ» болон «мүнөө» үенүүдыг сасуулжа үзэхэ зуура, күдөөдэ өһотойл эзэн угы гэхэн уйдлар-тай тобшолол хэхэ бээтэй болоно. Энэһинһэ уламжалан, хүнүүдэй ажабайдал һайнаар түхэрэгдэнэ-гүй гээшэ ха.

М. АТУТОВА.

«АЛТАРГАНЫН» БИБЛИОТЕЧКЭ

[Үргэлжлэл. Экинний 13—17-
дохи номеруудтай.]

Шажэрмаашье тэндэ хүдэлжэ ша-
даха. Юугээр дутуу юм! Сэбар,
үндэр. Хэрэгтэй сэгтэнэ энэ-
хилжэе, нүдөөрөө нээжэе шад-
даха. Энэнь тосхойн үйл-
сөөр уйтан юмбидэ баригдан,
тушаалтай мориндоо, түргэ түр-
гөөр хүлөө нольбуулам, уусвареа
хурилан, хиталзан ябахадан,
олохон эрхшүүл ханаа алдан,
дүлбихэн нүдөөр хойнохоонь
заран гэгдэнэ гэжэ Шажэрмаа
хайн мэддэг.

Энэл тосхойн үйлснүүдэй нэ-
гэндэ нэгэ хүбүүн дурлалай га-
лар нэсон дүрлэн юм. Шажэр-
маашье, эрбэн найметай абаан
басган, өөрөөшье мэдэнгүй, хү-
бүүе халаага, эсэргүүсээр, ойл-
гомоо адааар байгараа, баһал нэ-
гэндэ халгас гээд дүрлэе бэлэй.
Үдэр хонгогуудыа түргөөр үнгэр-
шоо. Тэдэ хоорой дурэн наһан
соонь бадарха эол хубигүй бай-
шоо гэжэ бээдэ хүбүүн бусаха
гэһэн аад бусагүй. Хүлэгээрэй
гэһэн аад, хэлхэндэ хүрөөгүй.
Наран тэрэ нэгэн задралан сэ-
сгэй шээ шүүнэ хороод ошо-
нон зугдэл, басганай дуралай
нэгэн зууны гунгилалай гашуун
нөлбоһоор, хахасалгын хүйтэн мь-
лөөр хайран унтараагад, тэрэ
хүбүүн талингаа.

Шажэрмаа хууриһаа бодожо,
Алашанай хажууда ошоод, илал-
дангир, унжалдангир шүлхэ эзэ
эхигүй һабирүүлһан хүйтэн, зөө-
лөн хоншоорыа элбэжэ байхадаа,
үдхэнһөө хойшо һанжа адаһа-
наа гэгтэ һанжархиха. Һанжад
— хажаржархин алдаба.

Шабхын, силсэй, хүнэй хол-
солдоһон үнэр хамар сорьон, хү-
нэй толгой халта бадайрууладан
гэгтэ, Сахада үлгөөтэй ори ганса-
хан фонарын шарбат, һүлэмн
гэрлэхэ уйдхартай һүүдэр дүр-
тэ дүрэгүйгөөр гэдэргээ сүхэржэ,
углуу булангаар тунан үдхэрнэ.
Тамдхэн хамараа шуухируулам,
Алашан тээшэ һэмтэйгээр бэл-
тэлдэн үнээдэй ногоон нүдэд
хүйтөөр амьшанад.

Алашан хүн шэнгээр гэншэнэ.
Бүхэ бээн шэншэнэ.
«Ингээд тугаллажа шадгагүй
һань», — гэжэ Шажэрмаа бодон-
тооо, — үгы, үгы, бараг үнгэрнэ
бээдэ, — гэжэ айнгаар гүбэрбэ.

Тэрэ гэгээшэ гараба. Амисха-
лай хаадамгаар хүйтэн. Хүсээ
бууража эхилхэн һалхинда туу-
данан саһанай үйрмэгүүд эндэ
тэндэ далантан тогтоһон хүр дэ-
гүүр мүнгалг хорхой шэнгээр
мүхтаран һолжорно. Һамнагда-
гүй, һаглагар дэлхэйд үүлэд,
амла абажа ядаһан һоронхой мо-
ридоо, огторгойгоор юуэ юу-
гүй үнүнэ. Одо мүшэд бумбэрнэ.
Хажуугаар үнгэржэ абаһан, цы-
гөн һамгадэй бэжэл шэнги нэгэ
набтагар үүлэн тээшэ залуу һа-
ра бодолгоо болонгоор хара-
шоод байна.

Һалхин һулар һуларһаар, эсэ-
сэй эсэсэ орто намдашаба.
Шажэрмаа зогсожол байна. Хү-
дэлсгүй хүр саһанда даруулан
тала нүдэнэй хэрэсэтэй хамта һа-
рын сэгсэн туяа доогуур шурган
савшална. Үүлэд огторгойн нюу-
рыа аршаһаар, урагшаа, урагшаа
зүдэнэ. Аалһи. Айлуудай үрхөөр
сайбар хүрэ улаан шанха өдөө
залуугаар абирнэ.

Шажэрмаа уйлажа байһанаа ойл-
гобо. Нүднүүн хуурай, тикба-
шье тэрэ үйлэнэ. Гэгтэнгүй, шаш-
ханагүй, минн лэ абагүйгөөр, зүр-
хөөрөө, бүхэ бээрээ үйлэнэ.

Ажабайдал гэгшэ, жаргал гэгшэ
гансал таалалдан бэшэ, хүндэ
амба, нэрэ соло бэшэ, харин ага-
раар амлан, алтан дэлхэйд дээрэ
ажа абаха гэгшэ һайн һайхан юу-
мне һанандаа хадужа дабта-
дшагүй үдэ шанаһынь ойлгобо,
хэрэгтэй сэгтэнэ үзэн ядажашье,
үмөөржашье, адаһын сэгтэ ган-
саардажашье һаа, аажашье һаа
амиды, бэе мэндэ абаха гэгшэ
мүн лэ жаргал юм байна гэжэ тэрэ
наһан соогоо эгээд түрүүшн-
һээ ойлгобо.

Тээд... Өөрнүүн элбэгшэ бүтэн
бэшэ һаа, дураһыа, дулаһыагүй
һаш, үншэрһэн зүрхшөө юун жэг-
хэбэ... Бэлэгдэггүй хүсэл, һан-
дархай ажабайдал хажууда үн-

дэр маларзлүүд, сэгсэн зугаа,
нэрэнэй гэрэл, газар, хүгжм, ху-
бингаа жаргалһаа һохорһоһон,
томоотой, ухаантай хүмүүдшье
юум даа!

Эндэһэ хейшөөшье ошоно ша-
дахагүй, хэнэйшьеб түлөө хөрюу-
сэха өһотой байһанаа, хэндэшьеб
хэрэгтэй, мүн өөрөө хэннэшьеб
хэрэгтэй байһанаа Шажэрмаа
гэгтэ мэдэрбэ. Тингээд нэгтэ
Хуурхайнда ошоһоһон, орохо гээд
зүрхэлөөгүйгөө, газарн үдэн
зогсоһоһон, хулгайшан шэнги сон-
соорн шанаһанаа, үхбүүдэйнгээ
зубаһыа аажуу Хуурхайн угаажа
байһыа, үхбүүдэйнь дүрбүүлэн
эргэлзэд, унтажа хэбтэһе хара-
һанаа мүнөө һанжадаа, энэһнээ

— Зай, — гэжэ Гэндэн зүбшөөлөө
үгэбэ. — Гансал бү хазаарай...
Дэнсэмаа, хүбүүндэ Дамбин гэг-
жэ нэрэ үгэбэди.

— Үгы, Дамбин гэжэшын муу-
гай, дан хүгшэн нэрэ. Булад гэжэл
нэрлэхэбди, — гээд Дэнсэмаа һуга
дорһоо һугаржа гараба.

— Халыш, Булад гэжэ нэртэй
хүнүүд дэлхэй дүүрэн юм бэшэ
вал! Жэжэнь...

— Тээд хагаа юм, — гэжэ Дэн-
сэмаа үгсөн тала дүүрэн, уралаа
гомдонгоор шомбойлгобо. — Булад
гэжэл нэрлэхэбди!

— Үгы! — гэжэ Гэндэн зүрилдэ-
бэ. — Сэнгэ гэжэ нэрлэа һаа, һу-
раггүй дээрэ байха.

аршасаһан, нүдээ нээнгүйгөөр:
«Бурхан үршөө!» гэжэ гүбэрбэ.
Өөнтэг хана тээшэ дүтэлхэ зуу-
раа:

«Һайн бэлэй!», — гэжэ шэбэнэ-
бэ. Зай даа, мүнөө юумэшье
эхилхэн гэжэ! Өөнтэг ханада
нургаараа тала ияалдашоод, ами-
ды үхэн хөөрой хоорондо юумэ
хөөрөөр шингансаа амилан
хэбтэнэ. Басган хэды эды амтат-
гаар эбхэлхэнэйнгээ һүүлдэ, нү-
дээ нээжэ, Өөнтэге шэнжэлэн-
гээр шэргэбэ. Өөнтэг урдаһаан
баһа бэлтис харашоод байна.
Тингээд байгараа, тэрэнэй нюур
һарин һаринһаар, урлын халга-
най, нүднүүднэй түргэ түргөөр
сөбшаралдашаба.

— Оо-о, — гэбэ тэрэ. — Хубса-
лаад байна гүш! Түргэн нюур га-
раа угаа. Эдэн бэлэн болоо.

Тэрэ гаража ошобо.
«Нэрэһе», — гэжэ Өөнтэг бодо-
бо. — Тэрэһе хээдэһе урди-
хэб. Яаралгүйхэн һуужа эдэлзэд,
зайлахада ажа юм! Гэмгүй сээр
шолмо байна. — да-а-а.

Эдэлхээ һуубад Өөнтэг гурба-
дах ажаа хоһолжо байхадаа,
зориг ором, басганай урдаһаа ха-
раад:

— Тэ хэн гэжэ нэртэй бэлэй?
— гэжэ асуужархиха.

Басганай һаринхан дугаар инд-
хнүүд өдөө гайхангаар дэрэгдэ
гэлдэхэбэ.

— Шоглоно гэжэ гүш нхээдэ!
— Үгы, үгы бэд дээ. Яагаа-
та... Би минн... гэжэ Өөнтэг үлэйн
сейн, хамар дорһоо гүбэрбэ.

Басган жажалжаа болишоод,
һэргэлэнги, һэжиглэнги дөбхара-
тан нүдээ Өөнтэгий нюурһаа
һалгангүй һууна.
Өөнтэгий хамар дахин зохиомо
эхилбэ.

— Би үсэгдээр һогтуу байгаад...
апхч-и! Хүлснэ, хээдэжэ... Яа-
шоо хамар гэжэбэ, эоллгшн...
һогтуушье бэшэ даа, уунгишаг
байгаад... Мүнөө мууса һананаб, —
гэжэ толгойгоо үндилгэнгүй, га-
рай аршуулаар хамараа аршаса-
һан, Өөнтэг хэлэнэ. — Оройдоо
юушье һанангүйб.

— Юушье!
— Тэ-а. Мартажархобо.

Басганай нүдэн шингтэ шинг-
тэхээр, эхэ боло болоһоор, мэнэ
мэнэ улхархайһаа мулта һүрэн
гаражаа байһандал үзэгдэнэ.
Урлахуудын шэншэрнэ. Эгээл
энэ үдэ Өөнтэг басгане танижар-
хиха: Дарн Тимэ даа, бээрээ...
Юун болоһон гэжэбэ! Юун бо-
лоһон гэжэбэ!

— Зай, сөдөбэ. М-м-да-а...
Эхэ амтатгаар харталжа шара-
даг хүн байһа. Сайһаншье һөөл
зохид, амтат... Алар табан ажа
уужархиха. Һайн бэлэй!

Өөнтэг толгойгоо үргэжэ, баса-
ган тээшэ харахадаа, үг-мөг гэжэ-
бэ.

— Зай, халабиди! — гэжэ тэрэ
дугаржархөөд, хэлээ эдэлбэ: —
Ү-ү, тэнэг!

Дари амандаа байһан юмэ
яаралгүйгөөр жажалжа залгир-
хөөд, уралаа һаринлан:
— Яахабиди гэгтэ гүш! — гэжэ
һураба. — Мэнэ гэгтэ агадэ ошо-
хобди.

Өөнтэг үндэгдэ гээд абаба.
— За-а-а! Ю-юундэ!
— Гэрлэн тухайгаа гэршэлүүл-
хээ...

«Һалааб! Хосорооб!» гэгтэн бо-
дол Өөнтэгий толгойдон сахил-
гаан шэнгээр зуралзаадхиха.

— Тимэ, тимэ... Загс... Үгөө-
дэр ошодоһон ажа юм? — гэжэ
тэрэ хамараараа гонгингон һа-
гад гүбэрбэ. — Үгөөдэр ошуужа-
мди. А! Хэрбээ намда эгтгэхгүй
һаашин, паспортна орхихоб. Мү-
нөөдэр сүлөөгүйб... Үгөөдэр, а!
Дари мнээд гэбэ. Тингээд:

— Паспортшын намда ха юм,
— гэбэ.

— Ю-ү! Шамда!

— Тимэ, намда. Шн өөрөө үс-
гэлдэр үгөө һэмнайш.

Өөнтэгий досоонь харангалша-
хада болобо. Юумэшье дугар-
га аргын барагдаа хэбэртэй, үнн
удан саг соо үбдөөд үндхэн хү-
нэйхидэл хуягар сагаан нюураа
дэми дэми элбэсэгээн һууна.

Басган үргэлжлэнэ:
— Гансаһе паспорт бэшэ, үшөө
комсомолой, студентын билет,
диплом, — гэжэ тэрэ зургаа даран
тоолоно, — байа, үшөө юун бин
бэлэй! (Нүдөө анилан бодоно).

А, тимэ, хорин түхэриг... Тээд шн
намда хэлээшэе мартагүй ааб-
заш! А! Хэрбээ мартаа һаашин,
һануулаба. Недондо жэл шн на-
майе эсэрлһнээ гэгтэ хүртэр
үдшөө һэншн...

Өөнтэгий магнаһы хүйтэн зүл-
һөөр нэбшлэхэ. Гэдэхнүүн
юундэһеб мушхална.

«Үхээршин, эхэ юмэ эдир-
хөө гэжэб гүш! — гэжэ тэрэ досоо-
һаа шанаһархан, толгойгоороо
бэшэ, харин гүзээгээр болоно.
Бээн жэгтгээр бадайраа. Яага
гэгшэбэ!

[Үргэлжлэлнэй үдөөдэй но-
мере гараха.]

Бүргэд

РАССКАЗУД

урдан Хуурхайда, мүн өөртөөшье
хайра гэмгүйгөөр хандахага мүн-
өөл ойлгоходоо, Хорлуугай хү-
лэршэн, хүжүүн болоһон урла-
араа агаар шуухатайгаар хоро-
жо байһыа, шара дүлөөр сороб-
хон шүһагүй хубигар сагаан
нүурыа, хүнэй айхаар эхэ боло-
һон, мүнхэ һүнн шэнги хара
нүддһөөн һүүлшын нөлбоһодой
шөбхөдөн, хөсөр руун аалжа-
һаар һабирэн хатажа байһынь де-
хнаа хараһандал болобо.

«Шажэрмаа, үхбүүдэм хара-
лсажа абаарай», — гэжэ тэдэ
уралнууд арай дуулдахаар шэб-
нэнэ.

Тингээд Хорлуу, Хуурхайн һам-
ган, Шажэрмаагай үгсөн нүхэр,
гурбан үхбүүдэй эхэ болоод,
дүрбэдхэн хүбүүгээ түрэмэ ша-
дангүй, недондо жэлдэ һаһа ба-
раһан юм.

Тэрэнэй үхэрэйгөө байрада
орхондоо, Алашан тугаллажар-
хөөд, гансата эхэ нүдэтэй, түрэн-
хай болоһон юмэ мээхэйгээр
үггэнэн, тугалаа долоожо байба.

Шажэрмаа боһоо алжажа оро-
һон шэгтэ, тэрэл байрдаа, зүг
татан зогсоһоо, Тэрэндэ юун-
дэһеб хамар юумэн хамгагүй
шэнги болоһоно.

Эхтээ адли алаг эрэн ами-
тан ойлгодоһогүй хүйтэн, шэрүүн
гэгтэ гэгтэ гаршаһанаа ойлго-
жо ядшоод, бадардашоод, тол-
гойгоо һээрэгсгэн турьсаһаан,
шээрэн хэбтэнэ.

Шажэрмаа энэ адагуусанай зо-
болондо үдэһэнһөө хойшо саа-
гуураа агааржа байһанаа мүн-
өөл ойлгожо, эшхэндэ, нитэ-
рээ доройтоһондоо бээдэ сүхал-
дан, мүн юунэйшьеб дүүржэ,
юунэйшьеб һаял эхилжэ байһыа
бүүр-үүр мэдэрэн, элгээ тэб-
рээд, сүрхирсэ уйлаһана.

Алашан үггэнсэггэн, тугалаа
долоожо долоожол байна.

ХҮБҮҮН

— Гэндэн, хүбүүтэй болохобди,
— гэжэ Дэнсэмаа хамтарһан тү-
рүүшнээ һүнн эшхэнгээр шэб-
нэбэ. — Дуратай гүш!

— Инаһи! — гээд, Гэндэн Дэнсэ-
маагай аминтайн бүтэһэтэр та-
лаба. — Үгөөдэр бодоһоор лэ үн-
ги дараллаба.

— Үгөөдэр! Үбэштэйш даа.
Үшөө үдэ ха юм, — гээд, залуу
һамганинь аалжаһаар энэбэ.

— Үдэ юумэ мүнөө хаанаһаа
мэдэ хүмшн! — гэжэ Гэндэн гай-
хашаба.

— Зайш даа, — гээд Дэнсэмаа
үбгэнэйнгөө һуга доогуур нюураа
шургуулаба. — Таанад, эршүүл, бү-
тэһгүй зон хат даа, — гэжэ тэрэ
байд гээд, амисхалаараа һугсөн
гэгтгэнүүлэн дуугарба. Тингээд
хэвад абаба.

— Ео-во-о! — гэжэ Гэндэн бүр-
хирбэ. — Ео гэгтэ! Нюураа тэн-
дһээ гаргал даа... Уу-юу-юу-ү!

— Үгы. Ингээд хэбтэхэдэмин
намда һайн байна, — гэжэ Дэнсэ-
маа энэи хэлэбэ.

— Һа! — Дэнсэмаа сүхалдажа
эхилбэ. — Хүбүүндэ нохойн нэрэ
үгэхэ гээ хүн гүш!

— Юун нохойгоо дурдабаш!
Э-һэ-һэ-һэ! — гэжэ Гэндэн голхо-
ронтоо, гэгтэ дуугаа шангадха-
ба. — Би эсэгнэ хада өөрөө мэ-
дэхэб!

— Харин би эхэн гэжэб! — гэжэ
Дэнсэмаа дуугаа баһал шан-
гадхаба. — Бишье баһа эрхэтэйб!

...Тингээд тэдэ хоер өрээдүйн-
гээ хүбүүндэ нэрэһе олоһон юу-
мгүй, бэе бээдэ эрхэлдэн, тэ-
нэгэнүүд, залууханүүд, жаргал-
тайнууд юумэд нурга нургаараа
хараһаад бүхэ гэгшээр унташоо
бэлэй.

«ГЭРЛЭЛГЭ»

Хүнүүд хайшан гэжэ танилсадаг,
хайшан гэжэ үбгэ һамган бололсо-
дог юм мэдэнгүйб, харин Өөнтэг
гэгтэ һонин нэртэй хүбүүн — нэгэ
басгантай жэгтгэхээр танилса-
һан, тингээд... арай гэрлэжэрхин
алдаа бэлэй.

Тэрэ багшанарай институтай
һүүлшын, гүрэнэй шалгалта муу
бэшээр үгэжэ, дипломоо хармаан-
даа лэб хэжэ булаабадаа, гэдэ-
гэрхэн даа, годоорхон хүн рес-
торан ошобо. Ууба, бага, Үшөө...
һүүлдэнэ юун болоо юм, хайшан
гэгтэ ресторанаа гаража ошоо
юм бэ, тэрэ мүнөөшье хүртэр
ханадагүй. Харин үгөөдэрнэй
һарин гэгтээ, бурхан заяан зай-
луулш, хөөбэри ноһон шэнги
бамбалзуур орон дээрэ, сахилма
сагаан, одоолоной үнэрөөр ан-
хилһан хүнжал дор, нэгэ танил
бэшэ басганай тэбэрлгэхэ амла
бүтэн алдажа, үбсүүдэнэ тшуу-
гаа дахаад, гиннаад, тимэ тимэ
гиннаад, һэмээхэнээр, һэмээхэ-
нээр даа тэбэрлгэхэ хүзүүгээ
сүлөөлжэ, хана тээшэ болоод:

«Энэ... э... э... эхнэрэй гэр-
та хаанаһаа орошоо гэжэбиди!» — гэжэ
бодоходоо, дахин гиннаад аба-
ба.

Хүйтэн хана нургынь, толгойн
ара талыа аятайгаар жэгтгэнэ. Зүр-
хнэйнгөө нэгэ бага доро орожо,
жэгдээр сохилжо эхилхэдэ, Өөн-
тэг зориг орожо, ханууданһаа
шэнжэлжэ эхилбэ. Залуухан, айда-
һа хүрмөөр сээрхэн, сагаан,
зөөлхэн юумэ шингилхэн урла-
хануудеа үлэ мэдэ агайлаха-
даа, хайртайгаар, хөшөлөнгүй-
гөөр унтажа байна. Өөнтэгий до-
соонь юушьеб урбалдаһандал
болобо.

«Энэ... нимэ басган хаанаһаа
минин гэрта орошоо гэжэбиди!» —
гэжэ тэрэ зүрхөө түшэгнүүлэн
бодоно.

Хойноһоон хүйтэн хана нургы-
нь, толгойн ара талыа аятайгаар
жэгтгэнэ, урдаһаан басганай
амисхал, бэснэ дуулан тэсэшэ-
гүйгөөр хайрана. Тэрэ ахашье
ага мурөө оложо ядшоод, ха-
наһа нэгэ хүндирэн, басганда
нэгэ дүтэлэн байгараа зүтэр ша-
нгаар, басганай оболосо, шүлхэ-
нэйнгөө сээрсэ найтажархиха.

Басган татагад гээд, нюураа

Даша-Дабба МУНКОВ

— Ап...
Басган гэгтэ шангаар энэгээд,
зөөлхэн алаһаараа Өөнтэгий амыа
хам талган:

— Туршоод үзэл даа! — гэжэ
оолгобо.

— А-а... мм. Апхч-и! — Өөнтэг
найтажархиха. — Х-хүлснэ хээшэ-
жэ... Хә! Хә! Хамартам юумэ оро-
шоо гэжэ ха... Апхч-и! Оо-во-во.
Пу, һайн даа, — гэжэ гүбэрбэ.
Басган уршалзан, нюураа ар-
шаха зуураа:

— Нюһаа нюуртам сээрэгжэр-
хихбэ, — гэжэ гэмэрнэ.

Энэ үдэ наран гаража, үб
үлэн, эшэнги, һонюушарханги
юумэ залуу хүнүүдэй таһалга ху-
дэр шагаба. Дүтын зөөдһөө
утаһанай үнэр, машинануудай,
трамвайнуудай хаһнаан, түрөөн
ба һарабша дээрэ наранда игаа-
жа жаргашаһан гүлбэхануудай
мээхэй үггэнэн сэлэтэй сонхоор
хүдхэрэн, урлан ороно.

— Шн нүдөө аһаад бай. Би хүб-
сэлхэмн, — гэжэ басган нидхээ
буулган, гуйнглаар хэлэбэ.

Өөнтэг хүнжлөөр нюураа бү-
гүлбэ. Басганай хубсалжа байһыа
нүдэнэйнгөө үрөөһэн булангаар-
шье һаа хараха хүсэл тэрэндэ тү-
рбэшье шиндэбгүй. Үнншье бо-
лонгүй, тэрэ хүнжэл дороо хүлэр-
шэбэ. Досоонь аягүй болоно...

«Бөөлжэхэмн гэжэ гү! — гэжэ
Өөнтэг ханаһаа зобон бодоно. —
Юуш ойлгоногүйб. Юрэдөө, нхээ-
дэ юун боложо байна гэжэбиди!»

— Зай, — гэгтэ абаа дуулажа,
хүнжлөө сэлн гэгтээ, урел дээр
уни бутаршаһыа мэдэрбэ. Тэ-
рэнэй нүдэһе шэбшаа үрдед-
дүдэ, басган үшөө дахин хамар
ама хоероонь хосондо шоб бай-
са таалажархөөд, тахилжаһаар,
нахилжаһаар таһалгаһаа гаража
абаһаба.

Өөнтэг урлага долоосогоһон,
хонһоһон харан үлэбэ. «Юушье
ойлгоногүйб, — гэжэ тэрэ уршын
шэбшэнэ. — Юрэдөө, нхээдэ юун
боложо байна гэжэбиди!»

Уданшөгүй хүнн соо амһарта-
нуудай хангирхан, зурууд шард
гэгтэр зухаһан дуулдаба.

«Эдэ бэлдэхэн ха», — гэжэ
Өөнтэг багсанад. Тэрэ үсэгдэр-
рэйхөө һанжа гэжэ хээшье
оролдоо һаа, һанжа шадбагүй.
Байза, тивэн, «Ресторан... Ар-
хч... һүүлдэнэ! Һүүлдэнэ юун бо-
лоо гэжэ һэм! Энэ шолмосой
гэрта хаанаһаа орошоо гэжэбиди!
Тээд эндэ энэнтэй, басган юм гү,
юун юм, хахадэ нэгэ шэрээ дээр
унтажа хэбтэнэбиди! Һм... Юр-
эдөө, юушье ойлгохөө болжмо
байнаб. Намайе танха мэдэхгүй
аад үбэртэлөөд хэбтэнэ... баса-
ган бэл Һа! Тую шоортол! Бүзэр бу-
лай байдалда ороо байнаб... Үбгэ
һамган хоер һаа... А! Үбгэ һам-
ган! Нэрэһе, һогтуу галзуугаар
үбэштэй юумэ хэжэрхөгсгүй хүн
аабзай! Яажа мэдэхэб...»

Тэрэ оронһоо һуга хараһа бо-
дожо, үмдэнэйнгөө түрине ошоно
ядан, хүлөө шэхээд, шахардуу
түргөөр хубсалжа эхилбэ.

Энэ үдэ басган орожо өрэнэ.

Анхарагты, конкурс!

Буряадай АССР-эй Со-
елой министрство уран
зураашады бэлдэдэг
ороной вузуудта нура-
хаар элэгээхыи, оюун бэ-
лэгтэй хүнүүдые тодо-
руулхын тула мэргэжэлтэ
уран зураашадай зура-
гуудай конкуре соносохо-
но. Вузуудай уран зура-
гай найруулан табилогын
отделенида нуража,
Улаан-Удэ хотын теат-
ральна предприятинуудта
уран зураашадай найруулан
табигшадаар хүдэлхэ.

Нэрэ обогоо, гэрэйн-
гээ адрес, телефон заа-
хан үнэтэ бэшгээр зура-
гуудыи нмэ адресаар
элыгээхэ: 670000, Улаан-
Удэ хото, соелой минис-
терство, эмхидхэлэй та-
наг, 1990 оной майн 25
болотор («Конкурса» гэ-
хэн тэмдэгтэйгээр). Нмэ
телефоноор хонходохо-
донтой болохо: 2-23-90.

Нмэ адресаар Буряа-
дай Х. Намсараевый нэ-
рэмжэтэ драмын театрай
байшан соо майн 28-дэ
14 сагта хөөрлөөдөн бо-
лохо: Улаан-Удэ хото,
Кулбыгшотой чигсэ, 38.

ЦОКТО НОМТОВ,
Буряадай АССР-эй арадай уран зохиолшо.

Баатар фронтовикууд

Арад олоной абарга хүсөөр
Аюулга дайн хүнөөн сарагдахаар,
Эхэ оронойм шиндхэхи үүсхэлээр
Эзэрхэг муухай фашистнарай илагдэхаар,
Дүшэн табан жэл болошобо.
Дүүрэн жэргэлтэ амгалан жэлнүүд,
Илалта, илалта амжилтаар тодорло,
Энхэдээ суурхаха илагшадай баатаршалта.
Шиндхэхи үүргэ дүүргэн түлэлдэвшэд,
Шударгы гварди абаан фронтовикууднай,
Үбсүү дүүрэн хайрала-ялгаруулан
Үбгэд болошоод, үргэмжэдөө хуугшад
Аша эзэнэрээ хүтэлөөд монтала
Айл хотондоо алдартай хябгад,
Олоной омогорхол болоод хуунат,
Ороной баатар нэрээр алдаршанат!

ВЛКСМ-эй обкомой пленум

Майн 18—19-дэ зүбшэхэ нмэ асуудалнуудтай-
гаар ВЛКСМ-эй Буряадай обкомой II пленум болохо.
1. ВЛКСМ-эй обкомой сэг үргэлжлэл комиссионууд
тухай.

2. ВЛКСМ-эй XXI съездын дүнгүүд тухай.
3. ВЛКСМ-эй обкомой аппаратай байгуулалта тухай.

Циркдэ дуратайшуулда

Майн 18-һаа Москвагай «Спутник» гэхэн нүүдэл
цирк-шапктын гастроль эхилхэн.

Совет циркын түрүү мастернууд, акробатууд, гим-
настикууд, акробатикууд, жонглёрнууд, эксцентри-
кууд, дрессировщикууд болон бусад хоёр отделени-
һээ бүридхэн наада харуулха.

Үргэнээр мэдээж болоһон клоун Юрий Караш-
кович манеж дээрэ бүхэлү үдэшэндөө таанадые
энөөлгэхэ.

Циркын наадан 19 сагта, суббото, воскресенидэ
12, 15, 17 сагта эхилхэ.

Циркын кассада биледүүд худалдагдана.

Хамтын мэдүүлгэнүүд абтана.

Цирк соелой институттай хамжууда Терешковагай
үйлсөөр түбхикэнхэй. Телефонууд: 7-25-66, 7-26-11.
Биледүүдые худалдажа абахаа яарагты!

КРОССВОРД

ПО ГОРИЗОНТАЛИ: 7. Персонаж поэмы А. С. Пушкина «Цыганы». 8. Первая русская революционная газета, издаваемая А. Герценом и Н. Огаревым. 9. Оливковое дерево. 10. Буква греческого алфавита. 11. Разновидность фортепьяно. 14. Статья договора. 15. Художественный прием в литературе. 16. Самодеятельная мика. 19. Один из видов стиха. 23. Рассказ А. М. Горького. 24. Должность в военно-судебных учреждениях царской России. 25. Мужской голос. 26. Советский композитор, автор оперы «Декабристы». 27. Механизм для подъема тяжестей

на небольшую высоту. 28. Советский композитор, автор «Гимна демократической молодежи мира».

ПО ВЕРТИКАЛИ: 1. Столярный клей. 2. Разновидность дельфина. 3. Система упражнений для лошадей в конном спорте. 4. Одноосный прицеп для перевозки длинномерных грузов. 5. Тавот. 6. Пьедестал «Медного всадника». 12. Специальность врача. 13. Открытая площадка для постройки судов. 14. Поселок колхоза, совхоза. 17. Лицо, старающееся создать себе популярность среди народных масс лживыми обещаниями, лестью. 18. Спортивная обувь. 19. Порода собак. 20. Инструмент плотника. 21. Травянистое растение, используемое добавкой к кофе. 22. Артиллерийское стрельбище.

МАЙН 5-ДА ТОЛИЛОГДОН
КРОССВОРДЫН ХА-
РЬУОНУУД

ПО ГОРИЗОНТАЛИ: 5. Из-
веков. 7. Пафос. 8. Ездок.
9. Пострел. 12. Курчагов.
13. Горизонт. 18. Конденсатор.
19. Орша. 20. Яшма.
21. Нефтепровод. 22. Габардин.
25. Тарталья. 28. Анкерон.
30. Фагот. 31. Армия.
32. «Водопад».

ПО ВЕРТИКАЛИ: 1. Дис-
пут. 2. Цент. 3. Ювелир. 4. Мажор. 6. Сапфо. 10. «Со-
временник». 11. Регистратор.
13. Устрица. 14. Чеканка.
16. Зарядка. 17. Нормаль.
23. Батат. 24. Дратва.
26. Рокада. 27. Ливия. 29. Енот.

Ветерануудтай болоһон уулзалга

Һадхан партини областной комитетдэй
Ехэ зал соо дайнай болон ажалай ве-
теранууд республикын хүтэлбэрлэгшэд-
тэй уулзаа. Тэрэ үнгэрхэн жэлнүүдэй
нимархуу уулзалгануудһаа тод ондоо-
гоор үнгэргэгдөө. Заншашаһан гоо гоо
үгэнүүд хэлэгдээгүй, харин бүхи дутуу
дунданууд тушаа анхаралтайгаар сэхэ
руунь хэлэгдээ.

КПСС-эй обкомой нэгдэхэ секретарь
Л. В. Потанов уулзалга нээгээ. Тэрэ ве-
терануудыи Илалтын һайндэрөөр халуу-
наар амаршалаад, олон жэлдэ элүүр
энхэ ябахыень, залуу үетэниие хүмүү-
жүүлхэ талаар хариусалгатай хүдэлмэ-
рийдэ эдэбхи үүсхэлтэйгээр хэбөөдөлсө-
хыень хүсөөд, ветерануудай һуудал бай-
дал таарамжатай болгохо асуудалнууд
тушаа тогтоод, манай ажэбайдалыи
һайжаруулхын тула бүхи хүсөөрөө орол-
додог ветерануудта республикын өрө-
дай зүгһөө гүнзэгэ баяр хүргөө.

СССР-эй оборонын министр Язовһаа,
ветерануудай Бүхэсоюзна советдэй тү-
рүүлэгшэ Огарковһоо өрхөн амаршал-
гын телеграммнууд уншагдаа.

Һүүлээрн ветеранууд үгэ хэлэжэ эхи-
лээ. Гармажоп Лудупович Санжиев ве-
терануудай эрилтэдэ анхаралтайгаар хан-
дэһанайн түлөө эндэ сүглэргэшадай
зүгһөө баяр баясхалан хүргөөд, тэдэнэй
ажал хүдэлмэрийдэ үндэр сэгнэлтэ үгэ-
бэ. Пенскдэ гаража, ажэл хэхээ болон-
хойшье һаа, тэдэ коммунистын уулга-
һуудыи дүүргэхээр зандаа гэжэ тэмдэг-
лэбэ. Имангал ветерануудай мэдээжэ бэ-
шэг республикын өрөдүйн ажэбайдалай
түлөө хариусалгын үндэр мэдэрэлээр
нэгтэрэнхэй. Бидэ гуманна, демократи-
ческа социализм байгуулхын түлөөбди
гэжэ Гармажоп Лудупович хэлэбэшье.

хубилган шэнэдхэлгэдэ һаад тойбо та-
даг, хүнүүдэй толгой эрыуулжэ, хэ-
рэгтэ хэрэггүй үгэ хуур тэрээдэг хүнүүд-
тэ шанга харюу үгэхыи урлалба.

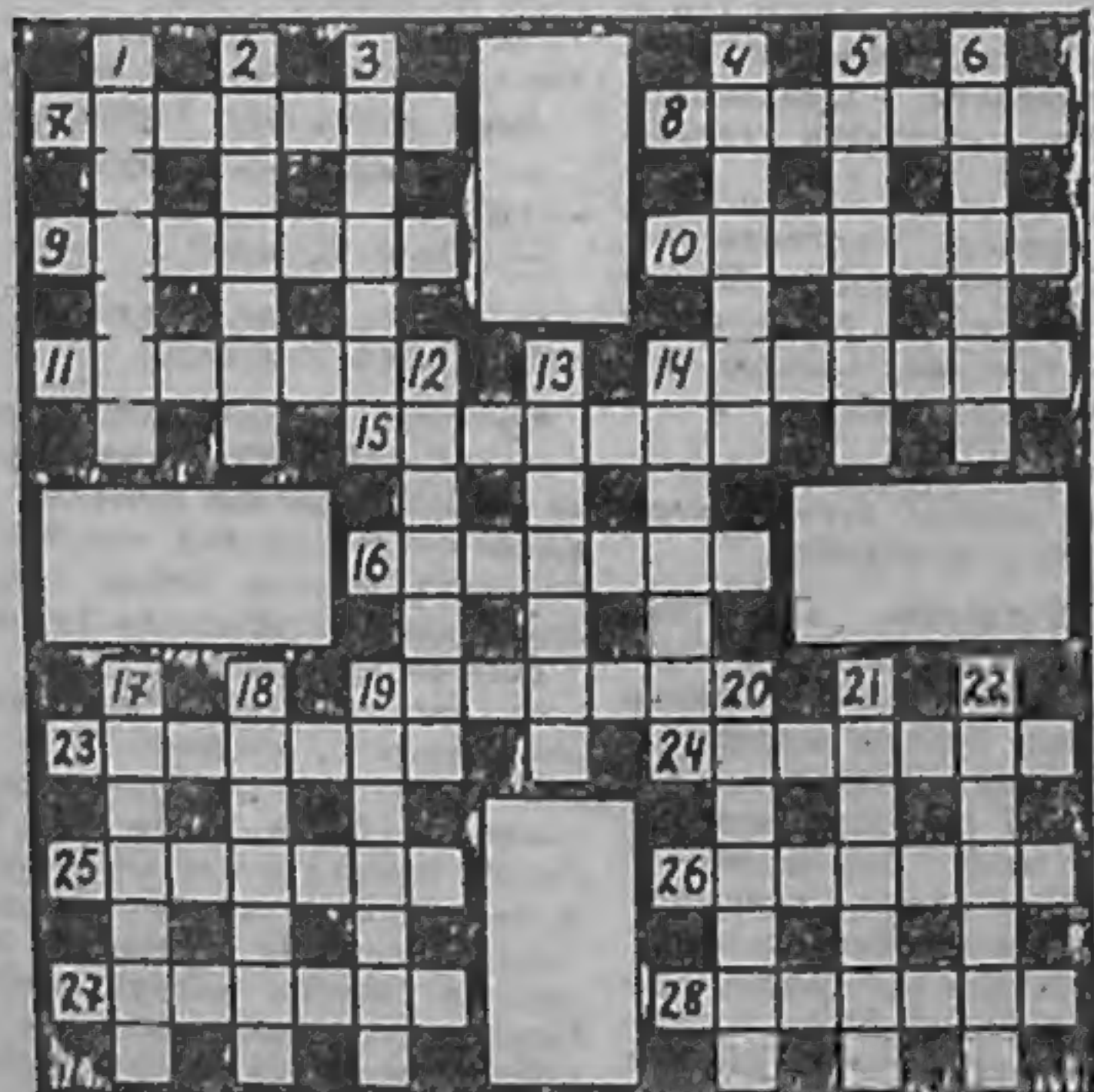
Иван Степанович Вилегурский тэрэнэй
һанамжыи дэмжэбэ. Митингнүүдтэ бэ-
шэ, харин өөрынгоо хэжэ байһан ажал-
да гол анхаралаа хандуулха гэжэ тэрэ
урлалба. Е. Карепинэй депутатска ажал
ябуулгаар урмаа хухаранхайб гэжэ тэрэ
тэмдэглэбэ. Юундэб гэхэдэ, би тэрэнэй
этгэмжэтэ нюур байгаа хүм.

Ветерануудай республиканска советдэй
түрүүлэгшын орлогшо Николай Николае-
вич Хороших советдэй мүнөөнэй ажал
хүдэлмэрини ямаргаар ябуулагдажа бай-
һан, «Анхара!» гэхэн программын гол
шэглэл амар, ороной эдөө хоолой асуу-
далнуудыи шиндхэлгэдэ, ветерануудыи
ажалда абалгада туһалдаг байһан тухай-
гаа хөөржэ үгөө. «Дүрэхэалай дэбээр»
байгуулха гэшэз бултандамнай айхэбтар
өхэ шухала үдхэ шанартай. Номдо ма-
гариалнуудыи суглуулжа бэлдэхэлгэдэ
республикын ноёд булта туһалха байха
гэжэ Н. Н. Хороших найдажа байһанаа
мэдүүлээ.

«Буряадай залуушуул» газетэ хуудс-
һанууд дээрээ олондо мэдээсэлгыи хэм-
һээ хэтармэ үлүүгээр хэрэглэхээ һана-
даг гэжэ олохон хүнүүд өөһэдэнькөө
һанамжануудыи хэлээ. Мүн ажэбайдал-
да буруу шэглэл бэримталхаар залуу-
шуулда эзана гэжэ тэрэ газетчиһүүдыи
эмэлээ.

Үгэ хэлэхэнэй һүүлээр дүрэхэалта
фото-зурег буулгагдаа, мүн концерт ха-
руулагдаа.

И. РЫЖКОВА,
Д. АЛТАЕВАЙ фото.

МАНАЙ
АДРЕС,
ТЕЛЕФОНУУД:

670000, г. Улан-Удэ, ул. Капан-
даршавили, 23. Телефоны: зам,
редактора—2-34-06, секретари-
ата—2-34-41; отделов: идео-
логический—2-43-23, социаль-
но-экономический проблем—
2-43-23, писем и образования, тэ гарадаг.

переводов—2-40-57, корректор-
ская—2-35-74.

ДОЛООН ХОНОГТО НЭГЭ
УДАА СУББОТЫН ҮДЭРНҮҮД-

Газета отпечатана в респуб-
ликанской типографии Госу-
дарственного комитета Бурят-
ской АССР по делам изда-
тельства, полиграфии и книж-
ной торговли, г. Улан-Удэ, ул.
Ленина, 35. Н-04391.

Редактор
Александр ДРУЖИНИН.